

SKOVEN

8/05
AUGUST

UDGIVET AF DANSK SKOVFORENING

Haverslev Plantage

Haverslev Plantage er en skovejendom på i alt ca. 95,8 ha. Ejendommen er beliggende i Vendsyssel, midt imellem Fjerritslev og Brovst, ca. 40 km vest for Ålborg.

Ejendommen har et kuperet terræn og en alsidig sammensætning. Plantagen består både af skovbevoksede arealer, primært nåletræ, og åbne arealer med hede og overdrev.

Ejendommen har en særdeles god jagt, herunder mulighed for jagt på kronvildt.

Ejendommen er ubebygget.

Kontantpris kr. 5.520.000

CBRE-Hedeselskabet A/S formidler salg af skovejendomme, lystejeendomme, større landbrug og godser, og yder rådgivning i forbindelse hermed.

Tryghed og tillid er kerneværdier hos CBRE-Hedeselskabet A/S og med mange års erfaring og specialkompetencer inden for skov- og landbrugsdrift natur og vildtpleje, er vi i stand til at yde en nuanceret og kvalificeret rådgivning til vores kunder.

www.cbre-hedeselskabet.dk

CBRE

HEDESLSKABET

Trondhjems Plads 3
2100 København Ø
Telefon 70 22 96 01
Telefax 35 43 96 06

København
Århus
Kolding
Viborg

telefon 70 22 96 01
telefon 70 22 96 02
telefon 70 22 96 03
telefon 70 22 96 05

CBRE-Hedeselskabet A/S ejes af: Hedeselskabet og CB Richard Ellis Cederholm A/S

GENERALFORSAMLING
En orkan og en ligeglad
regering 326
Forhold til omverden 328
Nationale naturområder 329
Forening for naturarealer 330
Samarbejde med skovdyrkere 331

Reportage fra generalforsamlingen i Dansk Skovforening: Virkning af orkanen og regeringens ligegyldighed over skovene, skovenes samarbejde med omverdenen, nationalparker, frivilligt arbejde, kontingent for naturarealer og B-medlemmer, samarbejde med Skovdyrkerforeningerne. Billedet viser foreningens afgående formand, Lars Wilhjelmsen.

På skattejagt med GPS 332

Geocaching er en ny sport hvor man skal finde "skatte" i naturen ved hjælp af en GPS modtager. Private skove bliver måske spurgt om lov til at lægge skatte ud.

EKSKURSION
Debat om Natura 2000 336
Natura 2000 342
Natura 2000 processen 342
Holckenhavn 348

Reportage fra Dansk Skovforenings ekskursion til Holckenhavn ved Nyborg. Temaet var sikring af og fortsat skovdrift i Natura 2000 områder i skov. Vigtige emner var hvilken natur vi ønsker at bevare, plejeplaner, erstatning og håndtering af selvsået ær. Desuden beskrives selve Natura 2000 projektet, samt værten, Holckenhavn Gods.

Elmia Wood 350

Reportage fra den store svenske skovmesse. Om en eldrevet skovmaskine, en førerløs skovningsmaskine (foto), papkasse med brænde, ampul mod løvtræopvækst, måling af råd, barkbil-lefælde, plantebor.

Skovhistorien i 200 år 356
Og skoven blev udskiftet 360

Om jubilæet for Fredskovsforordningen af 1805 der sikrede de danske skoves bevarelse. På Pederstrup er der lavet en særudstilling om skovenes historie. Omtale af forordningens baggrund og indhold, og en vurdering af dens betydning.

Store lagre af råtræ 364

Halvdelen af det svenske stormfald er oparbejdet. Store mængder træ oplagres. Om det danske stormfald: tilskud til genplantning, luftfotos af stormfald, stormfaldstog.

Skoven lige nu – taks 346

Om taksens vækst, historie, giftighed, anvendelse til medicin og til buer.

Spor efter TBE-virus 366

Skovflåter kan sprede hjernehindetændelse. Det er ikke sikkert at TBE findes i Danmark uden for Bornholm.

Litteratur 369

To bøger om skovene på Langeland og om Jægersborg Dyrehave.

Kort nyt

Personalia 324

GF-Skov og Natur 335

Valtra335

Nørlund og Viskum 335

Forkerte målinger af flis 335

Årets Træven (Bonanno) 345

Solrigt 1. halvår 355

Ledige pladser på KVL 355

Træsymposium (træfigurer) 359

Middelalderskov i Skotland 367

Ny portal om svampe 368

600 ha statsskov sælges 368

Træpiller behandles med følelse 368

Klimastatistik 370

Flisværk med akkumulering 370

Vær forberedt på skovbrand 371

Pris på bryllupsfoto 371

Strømsvigt på flisværker 371

Junckers gulve fra Malaysia 371

Frokost i slots-
gården til Hol-
ckenhavn – fra
Skovforeningens
årsmøde.

Skoven. August 2005. 37. årgang.
ISSN 0106-8539.

Udkommer 11 gange om året, omkring d. 20.-25. i hver måned, bortset fra juli. Abonnenter på Skoven modtager desuden nyhedsbrevet Skoven-nyt ca. 2-3 gange om måneden.

Udgiver: Dansk Skovforening,
Amalievej 20, 1875 Frederiksberg C,
tlf. 33 24 42 66, fax 33 24 02 42.
Postgiro 9 00 19 64.
E-mail: info@skovforeningen.dk
Hjemmeside: www.skovforeningen.dk

Redaktion: Søren Fodgaard, ansvh.
Liselotte Nissen, annoncer og
abonnementer.
E-mail: sf@skovforeningen.dk, hhv.
lln@skovforeningen.dk

Direkte indvalg:
Tlf. 33 78 52 16 (Søren Fodgaard),
Tlf. 33 78 52 15 (Liselotte Nissen).

Abonnement: Pris 520 kr inkl. moms (2005).
Medlemmer af foreningen modtager
bladet som en del af medlemskabet.

Skovejende medlemmer af foreningen
kan tegne abonnementer til medarbejdere
mv. til en pris af 440 kr. Studerende
og elever kan tegne abonnement på
særlige vilkår. Kontakt redaktionen for
nærmere oplysninger.

Udland: Abonnement kan tegnes overalt i
verden. Kontakt redaktionen for nærmere
oplysninger.

Annoncer: Rekvirér vores mediabrochure
med oplysninger om priser, formater,
oplag, indstik mv.

Indlevering: Artikler til Skovens september
nummer skal indleveres inden 26. august.
Annoncer bør indleveres inden 29. august.

Eftertryk med kildeangivelse (Skoven
nr. XX) tilladt. Ved artikler af navngivne
forfattere skal forfatteren give accept af
eftertryk.

FMK
FAGPRESSEDENS MEDIE KONTROL

Kontrolleret oplag for perioden
1/7 2003 - 30/6 2004: 4355.
Medlem af Dansk Fagpresse.

Tryk: Litotryk, Svendborg.

Juletræsdyrkerne

Dansk Juletræsdyrkerforening
afholdt generalforsamling d. 14. juni i
Fredericia. Der var stillet forslag om
ændring af vedtægterne, således at
bestyrelsen blev reduceret til 6 med-
lemmer. Forslaget blev vedtaget med
stort flertal.

Der var opstillet 6 personer fra
den hidtidige bestyrelse, og da der
ikke var modkandidater blev de valgt
enstemmigt. Den nye bestyrelse ser
således ud:

Formand Henrik Nissen, Løjt Kirkeby
Næstformand Johan Scheel,
Ryegaard
Lars Vittrup-Pedersen, Christiansfeld
Michael Glud, Viborg
Anni Skov, Vibbjerg
Bernt Johan Collet, Lundbygård
Peter de Neergaard, Lorup (udpeget
af Dansk Skovforening)

Ifølge de nye vedtægter skal der
være to suppleanter. Her blev valgt
uden modkandidater:

1. suppleant Henrik Lüneborg, Gjern
2. suppleant Poul Nicholaisen,
Horsens

Under eventuelt blev de afgående
bestyrelsesmedlemmer Bo Jung og
Poul Nicholaisen takket for deres
indsats. En særlig tak blev rettet til
Finn Jacobsen, som trak sig tilbage
efter 21 år i bestyrelsen. Han var for-
eningens første formand og har sid-
det i bestyrelsen i alle årene.

Jydske Skovejere

Foreningen af Jydske Skovejere
afholdt generalforsamling den 27.
maj. Der blev foretaget nyvalg, og

efter konstituering ser bestyrelsen
således ud:

Formand: Anders Hillerup,
Rosenborg
Kasserer: Poul Arne Madsen,
St. Hjælland
Sekretær: Steen I. Andersen,
Pederslyst Plantage
Medlem: Charlotte Frølich, Bøjstrup
Skov
Medlem: Geert H. de Lichtenberg,
Bidstrup

Skov- og landskabsingeniører

Danske Skov- og Landskabsingeni-
ører har skiftet ud på formandspo-
sten under repræsentantskabsmødet
d. 26.-27. maj.

Ny formand blev Henrik Steffensen
Bach, Herning, fra Kommunekredsen
i foreningen. Ny næstformand blev
Martin Sejersgård-Jacobsen, Egtved,
fra Hedeselskabskredsen.

Skovdyrkerforeningen

Skovdyrkerforeningen Vestjylland har
ansat yderligere to faglige medar-
bejdere: skovfoged Bo Trads Simon-
sen (27 år) og skovfoged Thomas
Bjerg Hansen (24 år), begge skov- og
landskabsingeniører fra Hold 2005.

Ansættelserne begrundes dels i
den aktuelle travlhed med afvikling
af stormfald og en stigende mængde
juletræer og pyntegrønt, dels i et
langsigtet ønske om at øge service-
kvaliteten overfor skovejerne.

Skovdyrkerforeningen Vestjylland
beskæftiger hermed 8 faglige og 2
kontorarbejdere. Foreningen har
375 medlemmer med tilsammen
13.000 ha skov.

Lad os jævne vejen for Dem

Levering og udlægning af grus, sten og
andre vejmaterialer direkte fra lastbil med
patentanmeldt vejafrettermaskine.

- * Vi udlægger sorterede materialer i lag, 1-20 cm i profil.
- * Vi jævner veje, hvis overflade er grus, i profil.
- * Vi kan begrænse udlægningen til sporene.
- * Vi udlægger Deres egne materialer eller leverer materialer.
- * Udlægningen kræver ikke mandskab ud over føreren af lastbilen – så arbejdet kan klares uden Deres medvirken.
- * Med metoden opnås en fin jævn vej – hurtigt og billigt.
- * Tilbud uden forbindende.
- * Vi kommer over hele landet.

Hyllede Vognmandsforretning

Svend Petersen
Møllevej 88, Hyllede - 4883 Rønnede
Telefon 5672 5077 - Fax 5672 5671

EU vil betale

for natur

LEDER

Et stort mål blev nået denne sommer: EU åbner sit budget for betaling til private lodsejere der producerer natur- og kulturværdier.

Det er rammerne for Landdistriktsprogrammet 2007-2013 som nu er vedtaget af EU's landbrugsministre. De tre hovedområder for den nye landdistriktspolitik bliver:

- Vækst og udvikling – med styrkelse af konkurrenceevne og beskæftigelsesmuligheder
- Natur og miljø – særlig inden for Natura 2000 og Vandrammedirektivet
- Bedre livskvalitet – støtte til fritidsaktiviteter og kultur i landdistrikterne.

Danmark har i de sidste forhandlinger fået sat meget fine aftryk på programmet. Også på de områder som Skovforeningen har kæmpet for gennem de seneste år. Nu tegner det til at private skovejere får bedre muligheder for at udvikle nye indtægter.

Der er to vigtige udeståender:

Dels skal EU sætte konkrete beløb på landdistriktsprogrammet og fordele pengene mellem de enkelte medlemslande. Det vil blive afgjort i hårde politiske forhandlinger på EU's topniveau.

Dels skal Folketinget vedtage de nærmere regler om hvordan landdistriktsmidlerne skal bruges i Danmark. Her kommer Skovforeningen på arbejde i de kommende år.

Vi ønsker at landdistriktsmidlerne bliver brugt til at udvikle et frit marked for udvikling af natur- og kulturværdier.

Det skal være et marked hvor den enkelte lodsejer frivilligt kan tilbyde de værdier som samfundet efterspørger – og hvor samfundet kan købe værdierne hos de ejere hvor skatteyderne får mest for pengene.

Det er sådan et marked for bløde værdier som de private skove trænger til. Skovene har masser at sælge. Og med hjælp fra EU vil samfundet nu forhåbentlig for alvor sætte penge bag sine mange, mange ønsker til skovene.

Niels Reventlow / Jan Søndergaard

En orkan og en ligeglad regering

Dansk Skovforening holdt generalforsamling 8. juni. Formand Lars Wilhjelm talte om stormfaldet og om Regeringens ligegyldighed overfor de private skove.

- Det er ikke medvind der præger dansk skovbrug i disse år – og den 8. januar fik vi så endnu en orkan ned over vore hoveder, sagde Skovforeningens formand, *Lars Wilhjelm*, på foreningens generalforsamling den 8. juni på Holckenhavn Slot.

- 2 millioner kubikmeter træ væltede i Norddanmark, kun 5 år efter at 3¹/₂ million kubikmeter væltede i Syddanmark. Og denne gang væltede også næsten 100 millioner kubikmeter i hele Østersøområdet.

- Det er en tragedie for de ramte ejere. Og det er en ulykke for alle skovejere i Østersøområdet med den ekstra ustabilitet og usikkerhed der nu er på træmarkedet.

Skovforeningens arbejde efter orkanen

- Skovforeningen fik brug for alle sine ressourcer og for erfaringerne fra 1999-orkanen, fortsatte Lars Wilhjelm.

- Vi lagde vægt på at holde medlemmerne maksimalt orienterede. Det skete med mødet i Skørping 18. januar, med den nye hjemmeside www.stormfald.dk og med individuel rådgivning til ramte ejere.

- Med træindustrierne nåede vi en fælles forståelse af situationen, og vi udsendte fælles anbefalinger til vore medlemmer for at stabilisere markedet.

- Der fulgte også denne gang et

- Vi er glade for at de private skove er kommet på Regeringens dagsorden. Vi vil nu tale med Regeringen om hvad den egentlig har tænkt sig overfor de private skove. Det bliver med den klare forudsætning at skovbrugets situation kalder på særlige løsninger. Det sagde Skovforeningens formand, Lars Wilhjelm, på sin sidste generalforsamling som formand.

kolossalt politisk arbejde i kølvandet på stormfaldet.

- Gentilplantningsordningen skulle justeres, og det skulle ske hurtigt for at give skovejere den nødvendige afklaring. Derfor var der grænser for hvor meget ordningen kunne ændres, men den er alligevel blevet bedre på en række punkter. Først og fremmest er den blevet mere fleksibel.

- Derimod kom vi ikke i mål med

det indlysende rimelige ønske om at private skal kunne vandlagre stormfaldstræ på samme vilkår som Staten. Man skulle tro at især en borgerlig regering ville være enig – så det bad vi Erhvervsministeren om i januar.

- Han ventede 2 måneder med at svare. Da svaret endelig kom, stod der at nu var det for sent at gøre noget ved privat vandlagring når det gælder det aktuelle stormfald ... en selvpfyldende og uanstændig begrundelse.

- Et endnu mere urimeligt hængeparti har vi med merhugstfradraget som blev fjernet i 2002. Det var og er et topprioriteret politisk mål at få genindført en merhugstordning. Vi går efter en ordning som også kommer de ramte skove fra 8. januar til gode.

Regeringen nedsatte et udvalg

- Om ikke andet havde Stormfaldet én god virkning: Endelig begyndte Regeringen at se på de private skoves forhold – både de stormramte og alle de andres, fortsatte Lars Wilhjelm.

- 3 dage efter stormfaldet udsendte Miljøministeren pressemeddelelsen "Hjælp på vej til private skovejere". Ugen efter annoncerede hun et udvalg som skulle sigte mod at forbedre rammevilkårene for privat skovdrift og se på skovbrugets skattemæssige forhold.

- Skovrådet der rådgiver ministeren om skovbrugsfaglige spørgsmål støttede i enighed Regeringens udmelding og anbefalede hjælp til skovene efter orkanen.

- Og Regeringen fortsatte med de gode ord. I det nye regeringsgrundlag fra 17. februar gentog Regeringen at

Skovforeningens generalforsamling blev i år holdt i Riddersalen på Holckenhavn Slot, opført omkring 1600.

den ville "nedsætte et udvalg, som skal vurdere den langsigtede bæredygtighed for skovbrugene og mulighederne for at forbedre de økonomiske rammer, herunder ejendomsbeskatning, for privat skovdrift."

- Dette udvalg kom i stand som det første og længe ventede initiativ til hjælp for de private skove siden vi fik en borgerlig regering i 2001.

- Udvalget bestod af embedsmænd fra mange ministerier. Skovforeningen og Skovrådet mødte udvalget i april og fremlagde vore synspunkter, argumenter og dokumentation. Udvalget afleverede sin rapport til Regeringen i maj.

- Rapporten peger hverken på problemer eller løsninger. Den tager blot Skovforeningens synspunkter og tilbageviser dem med det gennemgående argument at man ikke kan give et enkelt erhverv særbehandling.

- Et uantageligt argument. Udvalget blev jo netop sat i verden fordi skovbruget har helt særlige problemer som kræver helt særlige løsninger.

- For eksempel skuffer det at rapporten helt lukker øjnene for de stormramte skoves problemer efter fjernelsen af merhugstfradraget.

- Og det er for uforståeligt når rapporten bagatelliserer skovens dårlige økonomi med at de fleste skovejere alligevel ikke ejer skoven af økonomiske grunde, men af følelsesmæssige – og antyder at skovejerne blot kan hente tabene hjem ved at sælge skoven.

- Det er et forunderligt argument fordi det går efter manden – skovejeren – og ikke efter bolden – nemlig skovene. Det afgørende er at staten vrider flere penge ud af skovene end skovene selv kan tjene hjem. Jo værre dette misforhold er, jo færre kroner kan skovejerne bruge på at bevare og udvikle naturværdierne.

- Vi vil nu tale med Regeringen om hvad den egentlig har tænkt sig overfor de 70 % af Danmarks skove som er privat ejet. Det bliver med den klare forudsætning at skovbrugets situation kalder på særlige løsninger. Det er ikke nok hvis Regeringen blot vil fodre hunden med sin egen hale ved fx at finansiere skattelettelser ved at fjerne skovbrugets tilskudsordninger.

- Men uanset alle disse forbehold:
- Vi er glade for at de private skove er kommet på Regeringens dagsorden.

Regeringens næste officielle udspil overfor skovene bliver forslaget til finanslov 2006 som kommer i slutningen af august.

- Skovforeningen vil gøre sit arbejde både før og efter dette Regeringsudspil.

Artiklerne om Dansk Skovforenings generalforsamling er skrevet af Martin Einfeldt, Dansk Skovforening

AKKERUP PLANTESKOLE

5683 HAARBY
TLF. 6473 1058 - FAX 6473 3158
mail@akkerup.dk
WWW.AKKERUP.DK

Skov-, læ og hækplanter

Rekvirer katalog eller De er velkommen til at aflægge Planteskolen et besøg. Tilbud afgives gerne.

Skovbrugets forhold til omverdenen

Synlighed er vigtig for skovbruget. Skovforeningen afholder nu kurser i formidling for skovfolk.

- Med de problemer skovbruget står med, er det oplagt at vi har brug for samarbejde med omverdenen. Ellers føler politikerne ingen tilskyndelse til at bruge tid og penge på os. Det skal helst ikke være nødvendigt med et stormfald før skovbruget bliver synligt, sagde Skovforeningens formand *Lars Wilhjelms* på generalforsamlingen 8. juni.

- Skovforeningen har travlt med at gøre det private skovbrug synligt – med Skoven i Skolen, med naturvejledning og med Skovforeningens hjemmeside.

- Men der er mindst lige så meget brug for at de private skoves egne folk fortæller omverdenen hvordan det står til. Ikke kun for at vise problemer frem, men også for at vise de naturværdier som de private skovejere passer på og kan udvikle – og for at finde nye kunder der vil betale for skovens mange mulige ydelser.

- Skovforeningen har derfor afholdt sit første kursus i formidling for skovfolk – og vi fortsætter med disse kurser. Kurset varer 1 dag, og det koster næsten ingenting. Det giver både teori og praktiske øvelser i effektiv kommunikation i og om skoven.

- Kurset henvender sig til alle skovfolk der er i berøring med skovgæster, naboer, kunder, myndigheder og presse. Så hold øje når vi slår kurset op til efteråret og i de kommende år.

Debat

Iver Tesdorpf, Rathlousdal:

- Det er vigtigt at Skovforeningen fortsætter med at hjælpe skovejere til at udvikle nye indtægter. Statskovene er dygtige til markedsføring og tilbyder mange aktiviteter gratis.

En del private skove føler sig lidt i skyggen af statsskovene når de vil arrangere Skovens Dag. Men selv en "almindelig" vandretur kan godt give stor deltagelse – som her på Valdbygård i 2002 hvor der var 57 deltagere.

Det kan være svært for de private at konkurrere med.

- For eksempel fornemmer jeg at færre private deltager i Skovens Dag fordi de ikke føler at de kan hamle op med arrangementerne i statsskovene. Det giver alt i alt en forkert fremstilling af skovbruget, som om det kun består af pilekast og snobrød.

- Jeg er helt enig i at der er ikke meget krudt hos de private til at være vært for Skovens Dag, svarede *Lars Wilhjelms*. Bestyrelsen er helt opmærksom på skævheden mellem statens og de private arrangementer. Vi vil se på udviklingen for at skævheden ikke skal blive værre.

- De private skal være med i Skovens Dag, for synlighed er vigtig. Vi skal finde ud af at gøre det så ikke kun statsskovbruget er synligt.

Eva Skytte, naturvejleder i Dansk Skovforening, oplyste at der hidtil har været nogenlunde konstant deltagelse af private distrikter i Skovens Dag.

- Folk kører sjældent over 20 km til

et arrangement så der er masser af plads til flere arrangementer. De to typer arrangementer har ofte forskellige målgrupper, og det mindsker konkurrencen om gæsterne.

R.G. Reventlow-Grinling, Krenkerup, opfordrede bestyrelsen til at benytte 200-årsjubilæet for fredskovsforordningen til at markere at vi skal stadig skal passe på produktionen af træ. Det er ved at blive glemt nu hvor omverdenens interesse samler sig om andre værdier i skoven.

Lars Wilhjelms var enig, men tilføjede:

- Dansk skovbrug bliver aldrig nogen stor spiller på træmarkedet. Vi bliver nødt til at acceptere at omverdenen har nogle helt andre ønsker og krav til skoven end for 20 år siden. Skovforeningen vil i forbindelse med EU's landdistriktsprogram sætte fokus på at skovene skal have betaling for naturværdier og at det skal være ejerens valg om han vil sælge natur eller træ.

Usikkerhed om nationale naturområder

- Regeringens 7 pilotprojekter om nationale naturområder er snart færdige – og så skal Regeringen endelig melde ud hvad den vil med dette storladne projekt, sagde *Lars Wilhjelm* i sin beretning på Skovforeningens generalforsamling.

- Der er enorm usikkerhed om hvad en dansk såkaldt "nationalpark" skal være for noget. Specielt lodsejernes rolle og vilkår er helt uafklarede. Regeringen har ladet det hele være op til det lokale initiativ. Det skulle sikre lokalt medejerskab. Men i praksis har lodsejernes usikkerhed om deres egen stilling skadet deres tillid til hele projektet.

- Vi opfordrer derfor Regeringen til hurtigst muligt at udstede de garantier om frivillighed og betaling som kan genvinde de skeptiske lodsejeres interesse. Først da kan lodsejerne for alvor koncentrere sig om de gode muligheder der også kan komme i de nationale naturområder: Muligheder for at sælge naturværdier og oplevelser.

Debat

Peter Bruun, Løndal:

- Udspillet fra myndighederne omkring nationalparker er svagt. Skovforeningen kunne jo selv formulere en model der var spiselig for de involverede ejendomme. Det er vigtigt at skovene får lov at dyrke turister, fx med mulighed for at fjerne fredskovspligten for at etablere et alternativt indtægtsgrundlag.

- I Wilhjelmudvalget i 2001 var alle enige om at det skulle være "større sammenhængende naturområder", svarede *Lars Wilhjelm*. Bagefter havde Friluftsrådet andre ønsker, og de havde Miljøministeriets tipsmidler til at gennemtrumpe ønskerne. Dermed røg enigheden, diskussionen drejede over til nationalparker, og det har Skovforeningen ikke støttet.

- Men de såkaldte nationalparker har stor politisk bevågenhed, og vi bliver nødt til at forholde os til den nye situation. Vi har offentliggjort de holdninger som vi arbejder ud fra, og vi deltager i følgegrupper og

arbejdsgrupper og har specielt fokus på arbejdsgruppen om betalingsmodeller.

Bedre fordeling af frivilligt arbejde

Skovforeningens bestyrelse vil overveje om medlemmernes frivillige arbejde i skovkredsene og i Handelsudvalget kan fordeles på flere skuldre.

- Vi vil gerne øge aktivitetsniveauet i skovkredsene og deltagelsen på kredsmøderne, og meget gerne i samarbejde med skovbrugets øvrige organisationer og myndigheder, sagde *Lars Wilhjelm*.

- Måske er det en forhindring at skovkredsenes formænd ifølge Skovforeningens vedtægter både skal påtage sig formandsrollens praktiske og kreative opgaver og påtage sig at være medlem af Handelsudvalget. Det er meget arbejde at lægge på nogle få frivillige medlemmer. Det ender måske med et forslag til justering af vedtægterne om dette på næste års generalforsamling.

- Vi opfordrer Regeringen til at udstede de garantier om frivillighed og betaling som kan genvinde de skeptiske lodsejeres interesse, sagde *Lars Wilhjelm* under debatten om nationalparker. (Foto fra Møns Klint).

GODE BILISTER KØRER SIG TIL EN BILLIGERE BILFORSIKRING

Ring 54 70 77 84 eller besøg
www.gf-forsikring.dk/klub129

GF FORSIKRING

Billigere-bilforsikring.dk

GF - Skov og Natur
Torvet 11 · 4990 Sakskøbing
klub129@gf-forsikring.dk

Foreningen for naturarealer

Nu kan ubevoksede naturarealer meldes ind i Skovforeningen.

Samtidig indføres muligheden for et B-medlemskab.

Til Skovforeningens generalforsamling foreslog bestyrelsen at åbne for indmeldelse af ubevoksede naturarealer som fx moser, heder, våde arealer og nye lysåbne arealer.

Årsagen er at Skovforeningen bruger stadig mere tid på at varetage ejerinteresser på disse arealer. Denne udvikling ventes at blive forstærket efter at skovloven har åbnet for nye ubevoksede arealer inde i skovene. Skovforeningen er blevet foreningen for både skov- og naturejere.

Forslaget omfattede dels vedtægtsændringer, dels et særligt kontingent for ubevoksede arealer.

Debat

Frederik Lüttichau, Engestofte:

- Det er naturligt med et kontingent for ubevoksede arealer. Men hvordan ser Skovforeningen på urørt skov?

- For urørt skov betales samme kontingent som for anden skov. Hvis man har større arealer med urørt skov, kan man søge bestyrelsen om at få nedsat kontingentet, svarede *Lars Wilhjelm*.

Leif J. Madsen, Vemmetofte Kloster, undrede sig over den lave sats på 3 kr/ha i kontingent for ubevoksede arealer:

- Hvor meget konsulentbistand kan man få for fx 250 kr ekstra ?

- Ja, 3 kr/ha er peanuts, svarede *Lars Wilhjelm*. Men vi forventer heller ikke at kontingentet i sig selv skal give os øget arbejde, men blot betaling for det arbejde vi hele tiden har ydet for de ubevoksede arealer.

- Hvis generalforsamlingen vedtager dette kontingent, får vi en

Ubevoksede arealer i skov, såsom moser, indgår nu også i kontingentgrundlaget for Skovforeningen. Der bliver stadig mere politisk aktivitet omkring enge, heder, vandløb mv.

skruer at justere på. Så kan vi efterhånden rette til hvis vi får brug for det.

- Hvorfor er søer ikke med? spurgte *Bo Jung*, Den Suhrske Stiftelse.

- Søer og sivbevoksninger har været diskuteret i bestyrelsen, og vi vil ikke at tage det med her i første omgang, svarede *Lars Wilhjelm*.

Blandt andet fordi den enkelte ejers søareal kan svært at fastslå når der er flere ejere om en sø. Men bestyrelsen tager forslaget om medlemskab for søer med til næste års generalforsamling.

- Søer er jo er produktive arealer, og man kunne begynde med at tage de søer med som kun har én ejer, fortsatte *Bo Jung*. Sø-ejerne har ingen andre steder at få ordentlig hjælp. Jeg er ked af kun at kunne spørge amtet til råds og ville gerne

kunne tale med Skovforeningen inden jeg taler med amtet.

Lars Wilhjelm lovede at Skovforeningen også kan hjælpe søejere – og også inden søer eventuelt kan meldes formelt ind i Skovforeningen.

Vedtagelse

Bestyrelsens forslag til vedtægtsændringer og til kontingentsats for ubevoksede arealer blev vedtaget uden afstemning.

Bestyrelsen foreslog også indførelsen af et B-medlemskab med rabat på kontingentet og uden stemmeret. Muligheden for B-medlemskab skal åbne Skovforeningen yderligere for mindre ejendomme uden væsentligt økonomisk afkast af skoven. Generalforsamlingen vedtog forslaget uden bemærkninger.

Øget samarbejde med Skovdyrkerforeningerne

En fusion mellem Skovforeningen og Skovdyrkerforeningerne er ikke realistisk lige nu.

- For et år siden annoncerede Skovforeningen og Skovdyrkerforeningerne at vi ville undersøge mulighederne for et nærmere samarbejde og eventuelt en fusion. Det har vi nu gjort, og resultatet er kendt:

- De 8 regionale skovdyrkerforeninger er ikke parate til at opgive deres selvstændighed, og en fusion er derfor ikke realistisk lige nu, sagde Lars Wilhjem på Skovforeningens generalforsamling.

- Men Skovforeningens bestyrelse og Skovdyrkerforeningernes formandskab mener stadig at en enhedsorganisation for alle danske skov- og naturejere er den rigtige løsning på langt sigt.

- I første omgang vil Skovforeningen forstærke informationen til Skovdyrkerforeningernes medlemmer og ansatte om politik og lovgivning af betydning for dem. Skovdyrkerforeningerne vil på sin side hverve medlemmer til Skovforeningen.

- Skovforeningen bliver repræsenteret i Skovdyrkerforeningernes formandskab, og de ansatte og folke-

valgte i de to organisationer holder kontakt for at udvikle samarbejdet yderligere.

- Også Danmarks øvrige jordejerorganisationer og aktører i skovbruget har Skovforeningen haft et glimrende samarbejde med i årevis, og vi ønsker også at udvikle samarbejdet med disse parter. Målet er at udnytte skovbrugets samlede ressourcer bedst muligt nu hvor erhvervet er så presset som det er.

Debat

Niels Skou, Jensgård Skov og formand for Skovdyrkerforeningen Vejle Amt, undrede sig over at Skovforeningens medlemmer tilsyneladende ikke debatterer denne sag.

- Hvad siger ejerne om oplægget til samarbejde mellem Skovforeningen og Skovdyrkerforeningerne?

- Mit indtryk er at bestyrelsen er fint i tråd med medlemmerne i denne sag, svarede *Lars Wilhjem*. Der har nok været en naturlig usikkerhed da vi lancerede ideen for et år siden. Men når vi har forklaret baggrunden, har man kunnet se fornuften – eller også tager man det bare roligt fordi vi ikke er nået frem til en fusion endnu ....

Michael Brockenhuus-Schack, Giesegaard og formand for Tolvmadssektionen i Dansk Landbrug,

var skuffet over at samarbejdet mellem Skovforeningen og Skovdyrkerforeningerne ikke var kommet videre.

- Landboforeningerne og Familielandbruget var også skeptiske inden de fusionerede, men vi måtte erkende fordelene og synergien. Jeg opfordrer jer til fortsat at komme tættere på hinanden.

- Jeg deler din frustration over at vi ikke er nået videre endnu. Men der skal to til at danse, og det er ikke sikkert at den der bliver budt op også danser med. Men vi har ikke givet op, svarede *Lars Wilhjem*.

Lars Wilhjem trådte på generalforsamlingen ud af bestyrelsen efter 5 år som formand. Bestyrelsen forærede ham som tak en alle af egetræer der skal plantes ved indkørslen til hovedbygningen. Da egetræerne ikke kan plantes ud i juni fik *Lars Wilhjem* overrakt denne selvsåede eg som symbol på den store gave. Skovforeningens næstformand, *Jens Kristian Poulsen*, takkede *Lars Wilhjem* på vegne af bestyrelsen. Han fremhævede de to mest iøjnefaldende karaktertræk ved *Lars Wilhelms* indsats som formand: Politisk tæft og utålmodighed.

www.SKOVPLANTER.dk

- til juletræs- og pyntegrøntkulturer, skovplantning, læ- og landskabsplantning. Ring efter vores plantekatalog eller et uforbindende tilbud.

AARESTRUP PLANTESKOLE

Aarestrupvej 162 · 7470 Karup · Til, 8666 1790 / 9740 5244

På skattejagt med GPS

– geocaching er en ny måde at gå på jagt i naturen

Af webredaktør Janne Bavnhøj,
Dansk Skovforening

Geocaching er en slags orienteringsløb i gangtempo for hele familien. Man skal finde en ting gemt i naturen eller et interessant sted.

Et godt dansk navn kunne være "GPS-skattejagt".

Geocaching er en jagt, hvor man ved hjælp af en GPS-modtager kan finde skatte i naturen.

Cache udtales "kasj" og er engelsk for "gemme væk". GPS står for Global Positioning System (et system til at bestemme positionen ved hjælp af radiosignaler fra satellitter).

GPS-skattejagt går ud på at en "skat" bliver lagt et sted i naturen, og koordinaterne for stedet bliver offentliggjort på hjemmesiden www.geocaching.com. Alle med en GPS-modtager kan så lægge koordinaterne i modtageren og forsøge at finde skatten.

Hvad er en GPS skat

GPS-skatten er typisk en vandtæt lille beholder af plastic. Den indeholder en blyant, en logbog og forskellige ting, som skattejægerne har lagt i beholderen, typisk af ingen eller ringe værdi.

Idéen er så, at man skal finde skatten, skrive i logbogen, tage nogle af tingene, og lægge nogle andre. Man logger sit besøg på hjemmesiden, så udlæggeren og andre interesserede kan se, man har været der.

Men skatten kan også være et sted, og den består da i at løse en gåde eller en opgave for at finde frem

Geocaching lokker deltagerne væk fra computeren og ud i naturen.

Der er udlagt caches over hele landet.

til stedet. En sjælden skat består i et webcam, som man skal finde og stå foran, mens en ven fastfryser øjeblikket hjemme på computeren.

Jordklodeskatte eller Earthcaches har yderligere det formål at formidle viden om geologi, naturfænomener osv. I Danmark findes endnu kun en

jordklodeskat. Den ligger på Æbelø, hvor skatten beskriver de særlig lerforekomster på øen.

Alene i Danmark findes nu 1.115 skatte (25. juli 05). Fænomenet er startet i USA, hvor den internationale hjemmeside www.geocaching.com er centrum for hele verdens GPS-skatte. Her kan man se hvordan der er udlagt skatte i næsten alle lande over hele kloden. På verdensplan findes nu 186.000 i 216 lande.

Hvem går på jagt

Den typiske GPS-skattejæger er en helt almindelig skovgæst der har fået en ekstra dimension på skovturen.

Lars Lautrup-Larsen – som er webmaster for den danske hjemmeside www.geocaching.dk – vurderer at de fleste entusiaster er mennesker som ikke tidligere kom ret meget i naturen. De har fået skattejagten som anledning til at tage vandreskoene på. Men også garvede naturelskere har med GPS-skattejagt fået en ny dimension i naturbesøget (se boks 1).

Hvor mange går på jagt

Det typiske scenario for en skat er at ca. 10 personer søger efter den dagen efter at den er lagt på hjemmesiden. Derefter kommer kun drypvis besøg ca. en gang om ugen, og efter et stykke tid vil kun få lede efter den.

Den skat Skovforeningen fandt i Tisvilde Hegn var fundet 52 gange siden marts 2001 (se boks 2). På den danske hjemmeside er der i øjeblikket 1.200 brugere, hvoraf ca. 600 er aktive.

"Skat ind – skrald ud"

Fænomenet bygger på høj selvjustits og ansvarlighed. Det er bl.a. kutyme, at man tager en pose med på turen og samler affald op undervejs. Et fænomen som er opstået i USA under

Boks 1 Skovrideren geocacher

Pensioneret skovrider Peter Brun Madsen, Århus, er ivrig GPS-skattejæger. Skovforeningen fik lov til at kigge med på hans profil, og den viser at han indtil dato har oprettet 3 skatte og fundet 31.

Kigger man i fotogalleriet, kan man se at et af Peter Brun Madsens formål med at jage skatte er at få børnebørnene væk fra computerskærmen og ud i naturen. Og de synes det er sjovt.

Peter Brun Madsen mener at GPS-skattejagt er en ret uskyldig sport. For skovejeren er generne minimale og goodwillen stor. "Jeg opfordrer derfor skovejerne til at tage godt imod skattejægerne", siger Peter Brun Madsen.

Hjemmesiden www.geocaching.dk er mødested for deltagerne i jagten.

betegnelsen "cache in – trash out" ("skat ind – skrald ud").

Geocaching.dk har bl.a. holdt et arrangement i Charlottenlund Skov ved København hvor der blev samlet skrald en hel dag. Skoven stillede containere og plastiksække til rådighed, og skattejægerne samlede så skrald op, mens de jagtede skatte i skoven.

Selvjustits på ulovlige skatte

Skattejægerkulturen har en regel om at ulovlige skatte skal fjernes. Finder man fx ud af at et hegn skal passeres for at finde en skat, så opfordrer man den der har oprettet skatten til at flytte eller fjerne den.

Hvis ikke den uheldige placering kan løses med frivillighed, sendes sagen videre til den danske repræsentant for www.geocaching.com. Han kan fjerne skatten fra hjemmesiden hvis han vurderer den er ulovlig. Som skovejer kan man også opfordre til at en uheldig skat flyttes eller fjernes ved at tage kontakt til www.geocaching.dk.

Hvad med jagt på vildt

Det er muligt at fjerne en skat midlertidigt fra hjemmesiden, hvis skoven skal afholde jagt på vildt. Man kontakter Lars Laurrup-Larsen fra www.geocaching.dk som kan hjælpe med at deaktivere skatten i den periode, der er jagt – på vildt.

Er der penge i skattejagten

Geocaching bygger på frivillighed, og det er næppe muligt at gøre betaling til en del af kulturen i øjeblikket. Hjemmesiderne er således sponsoreret af reklamer og frivillige bidrag. Men på sigt vil der formentlig opstå behov for mere og mere specielle skatte, som måske kan udløse en betaling.

Til gengæld vil der være mulighed for at modtage betaling for geocaching-events. Det er møder mellem et større antal skattejægere, i stil med orienteringsløb.

Man kunne også forestille sig GPS-skattejagt som en del af større events på en skovejendom, såsom teambuilding.

Geocaching i statsskovene

Skattejagten er blevet så udbredt at Skov- og Naturstyrelsen d. 14. juli offentliggjorde regler for placering af skatte i statsskovene på hjemmesiden (www.sns.dk):

"Udlægningen af cachen medfører sædvanligvis ikke problemer. Derfor har Skov- og Naturstyrelsen indført følgende retningslinier:

* Udlægning af en cache på Skov- og Naturstyrelsens arealer, hvor offentligheden i forvejen har adgang til færdsel, kan ske uden forudgående tilladelse, såfremt en cache er som beskrevet: Cachen er typisk en vejrbestandig lille behol-

der som indeholder en blyant, en logbog og forskellige "gaver" (typisk af ingen eller ringe værdi).

- * Udlæggeren af cachen skal senest samme dag meddele til Skov- og Naturstyrelsen (det pågældende statsskovdistrikt), hvor udlægningen er sket.
- * Cachens lokalisering mv. skal lægges ind på www.geocaching.dk.
- * Skov- og Naturstyrelsen (statsskovdistriktet) kan straks eller senere reagere og kræve cachen fjernet, såvel i "marken" som på internettet, hvis Skov- og Naturstyrelsen vurderer, at udlægningen er uhensigtsmæssig. Ligeledes kan distriktet fysisk fjerne cachen og melde dette straks til www.geocaching.dk.
- * Udlægning og eftersøgning af en cache skal i øvrigt ske i overensstemmelse med de almindelige regler om offentlighedens færdsel på Skov- og Naturstyrelsens arealer."

Kilde: www.sns.dk 14. juli 05

Hvad med private skove

Skovforeningen har taget kontakt til www.geocaching.dk for at orientere om mulighederne for geocaching i private skove.

Det resulterer i en artikel på www.geocaching.dk hvor skattejægerne kan læse reglerne for færdsel i de private skove, og hvor vi gør opmærksom på at ejeren skal spørges før man lægger skatte ud. Hvis ikke skatte-

Boks 2 En skat i Tisvilde Hegn

Skovforeningens webredaktør satte sig for at prøve jagten af og oprettede profilen djain på www.geocaching.com.

En solrig lørdag formiddag drog jeg til Tisvilde Hegn i Nordsjælland for at finde skatten "Cocobox" fundet på nettet. Beskrivelsen af skatten blev skrevet ud og taget med i lommen.

Inden afgang blev koordinaterne N 56° 01.980 E 012° 03.400 omhyggeligt tastet ind i GPS modtageren. Med selskab af en islænder, en ungarer og en studiekammerat gik jeg på jagt ved at bede GPS-modtageren at pege på skatten.

Alt afhængig af GPS-modellen kan man få at vide hvor langt fra man er fra skatten. Da vi nærmede os blev beskrivelsen læst op.

"Cocobox er gemt under en gammel rod i en ung bevoksning"

Det viste sig at være en ca. 20-årig skovfyrbevoksning som man

Vi finder vej med en udskrift fra hjemmesiden og en GPS modtager.

skulle bevæge sig 120 meter ind i for at finde skatten.

Inde i bevoksningen mistede vi GPS-signalet (trækronerne skygger for radiosignalet). Men

med en præcis retning ude fra vejen og skridttælling fandt vi kassen uden problemer. Den var 52. gang skatten blev fundet siden oprettelsen i marts 2001.

Skatten er fundet.

Sådan så skatten ud...

... og her er en side i logbogen.

jægerne kan finde skovejerens kontaktoplysninger i skoven eller på nettet, opfordres de til at ringe til Skovforeningen.

Når skovejeren bliver kontaktet, kan han sikre at skatten bliver lagt på et sted der passer ham. Det vil sige et sted hvor skattejægerne færdsel

ikke generer ejeren, andre skovgæster eller skovens dyr.

Kontakten giver også skovejeren mulighed for at sikre en hensigtsmæssig omtale af skoven og adgangsreglerne på www.geocaching.dk

Mere om GPS-skattejagt

Læs hjemmesiderne

www.geocaching.dk

www.geocaching.com

Kontakt

Lars Lautrup-Larsen

Tlf. 43 40 41 63

Email lars@geocaching.dk

GF-Skov og Natur

På generalforsamlingen i april måned besluttede Forsikringsklubben GF-Dansk Skovbrug at skift navn til GF-Skov og Natur.

Årsagen til navneskiftet er, at skovbrugsstuderende i dag uddannes meget bredt, og med denne uddannelse inddrages de i mange job inden for skov, landskab, natur og miljø.

Forsikringsklubben optager medlemmer der har en uddannelse fra Skovskolen, og/eller er beskæftiget inden for førnævnte områder.

GF-Forsikring er 100% medlems-ejet, hvilket bl.a. betyder, at har vi i klubben overskud på bilforsikringerne, kommer det udelukkende medlemmerne tilgode i form af en bonuscheck når året er gået. For år 2004 kunne vi tilbagebetale 15,35% af den indbetalte præmie.

*Pressemeddelelse fra
GF-Skov og Natur*

Valtra

Importen af de finske Valtra traktorer til Danmark, Sverige og Norge er nu overtaget af det svenske Lantmännens Maskinimport AB. LMB er et datterselskab af Svenska Lantmännen, det er grundlagt i 1968 i Sverige og har siden 1993 haft import af landbrugsmaskiner i Danmark og Norge. Aftalen ventes gennemført inden udgangen af 2005.

Valtra hører til den amerikanske AGCO koncern som omfatter en række varemærker inden for landbrugsmaskiner, herunder Fendt, Hesston og Massey Ferguson, og havde i 2004 en samlet omsætning på verdensplan på 5,3 milliarder dollars.

Ifølge AGCO vil den nye importøraftale gøre det muligt at styrke kundesupporten. LMB har en erfaren organisation som kan matche kvaliteten af Valtras produkter og service og som støtter planerne for yderligere vækst i Danmark, Norge og Sverige. LMB vil stå for import af Valtras traktorer, maskiner, reservedele og service.

Adm. direktør John Arildsen, Valtra Danmark A/S siger at "den nye aftale vil gøre det muligt at styrke kundeservicen yderligere og tilbyde øget lokalt salg- og servicestøtte". Han tilføjer at Valtra gennem de seneste år har været det mærke med den største fremgang på det danske marked. Det er den mest solgte traktor i Skandinavien med næsten 1/3 af markedet.

Valtras produkter vil blive solgt og markedsført gennem den nuværende organisation i Danmark.

Nørlund og Viskum

Nørlundfonden har købt Viskum A/S med overtagelse 1. juli 2005.

I forbindelse med genopbygningen af Nørlund Savværk efter branden 19. april har Nørlundfonden og Viskum A/S valgt at fremtidssikre deres aktiviteter inden for savværksdrift ved at samordne driften på de to savværker. Dermed skabes ikke kun det største nåletræsavværk i landet, men produktionen rationaliseres til højeste internationale niveau uden at miste fleksibiliteten og den hurtige reaktionsevne i produktion og salg.

Nørlund Savværk genopbygges efter branden med den nyeste teknik. Der investeres 60 mio. kr i et nyt savværk inkl. bygninger og hjælpeudstyr, samt 30 mio. kr i udstyr til videreførelse.

Nørlund vil fremover save små og mellemstore dimensioner baseret på forsorterede stokke og vil producere større serier. Viskum bliver derimod baseret på ordreproduktion. De to savværker vil råde over en besavningskapacitet på over 300.000 m³.

Nørlundfonden har den vision at dansk råtræ skal kunne afsættes og bearbejdes i Danmark. Derfor base-res Nørlunds nye savværk på korttømmer i små og mellemstore dimensioner. Fremtidens skovejere kan derfor dyrke nåletræ i kort omdrift med økonomisk gevinst og med minimal stormfaldsrisiko.

Sammenlægningen af de to savværker berører ikke indgåede kunde- og leverandøraftaler. Kim Thisted fortsætter som direktør for Viskum A/S.

*Kilde: Information fra
Nørlund og Viskum*

Forkerte målinger af flis

Elsam har fundet ud af at de i flere år har betalt for meget for flisen til Heringværket. Kontrolmålinger har vist at der systematisk er målt for højt tørstofindhold i flisen.

Fejlen skyldes at lige så snart flisen er læsset på lastbil starter der en varmeudvikling (fordi flisen nedbrydes af svampe mv.). Det betyder at der bliver mere tørt inde i midten af læsset – hvor prøverne udtages – i forhold til resten. Værket afregner efter flisens tørstofindhold og kommer derfor til at betale for meget.

Elsam siger at dette viser behovet for at udvikle metoder til at beskrive biobrændsler og bestemme kvaliteten af brændslerne. Der er dog et stykke vej før man får vedtaget en fælles standard.

Kilde: Dansk BioEnergi juni 2005

Fleksibel styrke...

1

2

3

4

5

6

Mere end blot maskiner...

Nordisk Vermeer A/S skiftede pr. 1. januar 2005 navn til S&H Teknik A/S. Det er det svenske selskab Söderberg & Haak AB, der udover Nordisk Vermeer, også har opkøbt og overtaget forhandlingen og aktiviteterne af det norske Nlemk. Aktiviteterne forbliver de samme, det er kun ejerskabet bag der ændres.

Vi er stadig de samme, men er blevet endnu stærkere og kan tilbyde mere fleksibel styrke fremover...

- 1: SC 352
- 2: BC 1000 XL
- 3: SC 60 tx
- 4: SC 252
- 5: BC 2000 XL
- 6: BC 150

Paltholmvej 100
3520 Farum
Tel. 44 99 11 88
Fax. 44 95 55 88
www.shteknik.dk

Mange spørgsmål om Natura 2000

Temaet for Skovforeningens ekskursion var sikring af og fortsat skovdrift i Natura 2000 områder.

Der udpeges en række skovarealer over hele landet som skal drives så man bevarer den biologiske mangfoldighed.

Inden der laves plejeplaner må man gøre sig klart hvad det er man vil bevare.

- Natura 2000 processen er så småt ved at gå i gang på skovarealer over hele landet. Senest i 2009 skal der foreligge planer for sikring af en gunstig bevaringsstatus på de kortlagte områder inden for Natura 2000 områder.

- Det er en stor og ny opgave for os, men vi går ind i opgaven med stor ydmyghed. Derfor skal den løses i et positivt og tillidsfuldt samarbejde med lodsejerne.

Allerede på første punkt af Skovforeningens ekskursion lagde vicedirektør Jens Peter Simonsen, Skov- og Naturstyrelsen, op til dialog med lodsejerne.

Natura 2000 områder

Natura 2000 er et nyt begreb i dansk naturpolitik. I Danmark er der ud-

- Planlægningen af Natura 2000 områder er en stor opgave. Den skal løses i et positivt og tillidsfuldt samarbejde med lodsejerne.

*Vicedirektør Jens Peter Simonsen,
Skov- og Naturstyrelsen*

Punkt 1. Elleskov. En kraftig hævnning af vandstanden vil påvirke både skov og de omgivende landbrugsarealer. Og udløse store erstatningskrav.

peget 359.100 ha eller 8,3% af det samlede landareal (plus endnu større arealer på havet) med værdifuld natur.

Arealerne er udpeget som led i opfyldelsen af EF's Natura 2000 direktiver – habitatdirektivet og fuglebeskyttelsesdirektivet. Målet er at stoppe forringelser af den biologiske mangfoldighed.

Der er en række dyre- og plantearter og en række naturtyper som skal beskyttes. I skovene findes 10 af disse naturtyper, og et større antal skovejere har fået at vide at dele af deres ejendom er blevet udpeget til Natura 2000 område. Men det er kun første trin.

De værdifulde naturtyper i området skal kortlægges, der skal laves en "Natura 2000 skovplan", og der skal indgås aftaler med lodsejeren om den fremtidige drift. Aftalerne vil primært omfatte de dele af Natura 2000 området som rummer de omtalte

naturtyper, men der kan også blive tale om aftaler for nogle af naboarealerne.

Pilotprojekt

Skov- og Naturstyrelsen har gennemført fire pilotprojekter for at udvikle de metoder der skal bruges i arbejdet. To på statsskovdistrikter, og to på private ejendomme – Vallø Stift og Holckenhavn ved Nyborg.

Og netop Holckenhavn var målet for Skovforeningens årlige ekskursion der blev afholdt 8. juni, lige efter generalforsamlingen. Ekskursionen havde samlet 175 deltagere som kunne nyde de smukke landskaber på en flot solskinsdag.

Det blev understreget at pilotprojektet på Holckenhavn kun var et pilotprojekt:

- Jeg har flere gange fået at vide af Skov- og Naturstyrelsen, at vi skulle betragte dette som en leg, sagde

skovrider Keld Velling. Det er ikke sikkert at den endelige aftale vil se ud som den skitse der ligger i øjeblikket.

- Stort set hele Kajbjerg Skov er udpeget til habitatområde. En af årsagerne til at skoven er udpeget er nok at der i 1957 skete en frivillig fredning. Den betød bl.a. at der skal være mindst 70% løv, og at der ikke uden tilladelse må være nåletræ tættere end 200 m fra kysten.

Fladt terræn

Skoven ligger lige syd for Nyborg, og helt ud til Storebælt. Det er et meget fladt terræn, og dele af skoven ligger under havets overflade, beskyttet af diger ved kysten.

Der er tale om en god lerjord som generelt giver gode vækstforhold for de fleste træarter. Skoven er dog også præget af det tørre klima i Storebæltsområdet med lav nedbør (600 mm mod 713 mm på landsplan), flere soltimer og mere blæst.

I pilotprojektet har man skønnet at skoven rummer tre habitatskovtyper, og på ekskursionen så vi alle tre typer.

1. Elleskov

Det første punkt hører til *naturtype 91E0: Elle- og askeskove ved vandløb, søer og væld*. Det er et lavt område i nordenden af skoven med bl.a. elleskov. Der har også været et stykke sitkagran som dog væltede i 1999 og nu er tilplantet med ask og eg.

Gennem området går en dyb grøft som afvander 70 ha af skoven. Vandet ender via landbrugsarealer mod nord i en pumpestation ude ved diget. Vi er altså under havniveau.

I pilotprojektet har der været talt om at hæve vandstanden for at forøge naturværdierne.

- Vi er positive over for at hæve vandstanden ca. 40 cm, sagde skovrider Keld Velling. Det kan klares med de nuværende rør. Der vil stå vand om vinteren i elleskoven, men det giver ikke større skader på skoven i øvrigt eller på landbrugsarealerne.

Keld Velling var dog meget betænkelig ved at hæve vandstanden til det naturlige niveau.

- Det ville indebære at vandstanden skal hæves op mod 2 m, sagde han. Det vil påvirke væksten på betydelige skovarealer, fordi terrænet er så fladt. Samtidig vil det være umuligt at dyrke det meste af landbrugsjorden nord for skoven.

Debatemne

En løsning som indebærer genskabelse af den naturlige hydrologi vil altså

- Natura 2000 viser tankegangen bag den klassiske naturfredning. Det er forkert, vi skal ikke frede naturen, men give naturen fred.

*Professor i skovdyrkning,
J. Bo Larsen*

skade betydelige områder med deraf følgende store erstatningskrav. Det understreger hvad der blev et gennemgående debattemne på ekskursionen:

Hvilken natur er det vi vil bevare:

- den nuværende som altså er påvirket af mennesker (her drøning),
- eller en måske mere oprindelig der til gengæld er anderledes end den natur som vi – på grund af udpegningsgrundlaget – er forpligtet til at beskytte?

Kystskoven

Herefter kom deltagerne ud på en længere vandretur tæt på kysten. Ud til stranden findes et smalt bælte med gamle ege og bøge som også er udlagt til beskyttelse som egeblandskov under Natura 2000. Bæltet drives som værnsskov. Se foto på næste side.

Problemet er her hvordan man skal bevare det i den tilstand. De gamle ege er spiret frem for flere hundrede år siden da der var meget

mere lys – formentlig også afgræsning – og de kan ikke forynge sig selv i dag på dette sted. Nogle af de gamle bøge er mangestammede fordi de er blevet stævnet med mellemrum og derpå har sat nye skud i kanten af stødet.

Så spørgsmålet er derfor om vi vil genskabe præcist dette skovbillede? Og i givet fald hvordan – skal man lave afgræsning så egen kan så sig selv – skal man stævne bøgene?

2. Bøgeskov

Den næste bevoksning er af en type som er meget almindelig i Østdanmark: *Naturtype 9130, bøgeskov på muldbund*.

Bevoksningen er 134 år. Det var oprindelig planen at lave en renafdrift, men det bliver nu formentlig ændret til afvikling over en periode på måske 7 år.

I Natura 2000 områder skal en naturtype som denne forsøges forynget naturligt. Der må som udgangspunkt ikke laves kalkning, gødskning, sprøjtning eller jordbearbejdning; vildtafværgning må dog godt foretages. Desuden bør der efterlades 5 træer pr. ha til naturligt forfald, og vandstanden bør hæves til normalt niveau.

Der vil dog måske kunne plantes på op til 10% af arealet hvis frøet er af lokal oprindelse. Og der kan måske laves sribetvis eller punktvis jordbearbejdning på op til 1/3 af arealet.

På dette sted er det tanken at lave en sribetvis jordbearbejdning på i alt 1/3 af hele bevoksningen. Så kan

Punkt 2. Bøg på 134 år hvor der blive krav om naturlig foryngelse – men kan det lykkes i det ret tørre klima?

bøgene forynges sig i striberne, og urterne vil i løbet af få år kunne brede sig over hele arealet igen.

- Jeg tvivler på om det er realistisk, sagde skovrider Keld Velling. Der er ingen lokale erfaringer med naturlig foryngelse over store flader – kun i lysbrønde. Alle bølgebevoksninger i denne skov er i sin tid etableret ved plantning eller såning. Jeg mener det tørre klima er årsagen til at bøg ikke kan forynges over større flader.

- Jeg har også erfaring for at det er svært at lave bølgeforyngelser i disse tørre områder, sagde skovrider Frans Fraas Nielsen, Skovdyrkerforeningen Fyn. Der kommer ganske vist en del bøg, men det går hurtigt i sig selv.

- Jeg ved godt det er svært at forynges bøgen her, svarede kontorchef Agnete Thomsen, Skov- og Naturstyrelsen. Men vi slipper ikke udenom at vi skal prøve at finde metoder til at bevare denne skovtype.

Professor i skovdyrkning, J. Bo Larsen, pegede på at det vi ønsker at bevare måske ikke er det naturlige på stedet.

- Det er en kunstigt anlagt bevoksning, det er ren bøg, og den er ensaldrende. Hvis der havde været tale om en naturnær drift ville skoven være i flere etager, og bøgen ville stå i grupper blandet med andre træarter.

- Vi ønsker at bevare en bestemt vegetation som er knyttet til den klassiske fladedrift. Denne søjlehal er ikke en naturtype, det er et kulturlandskab. Hvis vi vil bevare præcist dette skovbillede kommer vi til at kæmpe mod naturen, og det kan koste mange penge.

Foryngelse af ær

Et andet meget konkret problem er at selvsået ær er ved at brede sig i bevoksningen. Der er allerede en stor gruppe med 5-10 m høje træer. Habitatskovtypen omfatter ikke ær, men bøg. Så skal æren fjernes hvor den sår sig selv?

- Målet er at i en bøgenaturtype skal mindst 50% være bøg, men ær må gerne være der, sagde Bent Rasmussen fra Skov- og Naturstyrelsen. Vi ved godt at æren kan være ret dominerende. Derfor bør aftalen rumme mulighed for at favorisere bøgen og undgå æren.

- Natura 2000 viser tankegangen bag den klassiske naturfredning, sag-

Kystskoven rummer bredkronede ege og mangestammede bøge. Skal den bevares sådan – og i givet fald hvordan.

Punkt 3. Egeskov anlagt på balkene efter et intensivt grøftegravningsprojekt. Hvilke menneskelige aktiviteter kan man tillade i området.

de J. Bo Larsen. Man vil bevare den nuværende tilstand og putte skoven i dybfryseren. Det er forkert, vi skal ikke *fred naturen*, men *give naturen fred* til at udvikle sig.

- Jeg synes vi skal lade æren komme; senere hen vil bøgen så sig under æren. Vi skal blot have den fornødne tålmodighed.

- Jeg vil godt anlægge en fleksibel holdning, svarede Agnete Thomsen. EU vejledningen nævner, at økosystemer kan være dynamiske – at de kan udvikle sig og ændre sig. Det vi skal sikre os er først og fremmest en *gunstig bevaringsstatus*.

- Selvsået ær i gammel bøg skal bruges til at få bøg frem senere. Sig tak til æren.

Skovrider

*Niels Peter Dalsgaard Jensen,
Salten Langsø Skovdistrikt*

Erstatning – kompensation

Et af de større diskussionspunkter blev økonomien.

- Der bliver ikke tale om en erstatningsfri regulering, sagde vicedirektør Jens Peter Simonsen, Skov- og Naturstyrelsen. Loven forudsætter at der laves frivillige aftaler med betaling til ejeren.

- Hvis ikke det er muligt at indgå frivillige aftaler kan der meddeles påbud,

hvor der så bliver udbetalt erstatning til lodsejeren. Princippet er at vi godtgør nedgangen i handelsværdien når vi foreskriver en bestemt driftsform.

Flere var bekymrede for at der ville blive stillet store krav til ejeren til dokumentation og beregning af et muligt tab, men det blev afvist.

- Det er ikke ejeren alene som skal dokumentere at der sker tab, sagde Agnete Thomsen. Der vil blive lavet vejledninger for hvordan det beregnes – men ligesom ved fredninger skal der altid være en konkret vurdering.

Den samlede økonomi kan omfatte andet og mere end betaling for at sikre Natura 2000 forpligtelser. De konkrete aftaler kan omfatte særlige ydelser fra skoven eller krav om begrænsninger i skovdriften – også udover minimumsforpligtelsen på det konkrete sted.

Her er princippet ligeledes at skoven skal have erstattet tab eller meromkostninger, ligesom ved fredninger. Betalingen skal dog rumme et tilstrækkeligt incitament til at foranstaltningen gennemføres.

3. Egeskov

Vi kom nu igen ud på en vandretur til det sidste punkt: *Naturtype 9160, egeskove og blandskove på mere eller mindre rig jordbund.*

Netop denne bevoksning er meget usædvanlig: Det er eg på 132 år som står i en mose.

Forhistorien er at der efter nederlaget i 1864 var en bevægelse for at øge det dyrkede areal, bl.a. gennem landvinding. I det sydøstlige

Livlig debat under bøgekronerne.

hjørne af denne skov har der formentlig været en strandeng. Der blev nu lavet et dige ud mod Storebælt, strandengen blev gennemskåret af grøfter med omkring 3 meters afstand, og på balken blev der plantet eg.

Da Skovforeningen kom i området i april (for at planlægge ekskursionen) var der blankt vand på halvdelen af arealet. Vandstanden sænkes dog hvert år i maj ved at åbne for diget, så egen har mulighed for at vokse.

Træernes størrelse og form er ikke noget at prale af – men det er imponerende at de overhovedet kan leve når grundvandet står så højt. Fagfolk siger at man skal helt til Sava-dalen i Kroatien for at finde egeskov der står med fødderne i vand.

Det har været foreslået at man efter udpegning til Natura 2000 område skulle stoppe med at lukke vand ud hvert forår. Men så vil egen forsvinde.

- Det vil slå egne ihjel, sagde forskningschef Karsten Raulund Rasmussen, Skov & Landskab, KVL. Eg hører ikke slet hjemme i en mose – det naturlige på dette sted vil være rødel.

- Jeg må indrømme at jeg personligt er i tvivl om egne kan klare at blive sat under vand, sagde kontorchef Agnete Thomsen, Skov- og Naturstyrelsen. Det er et kunstigt og ustabilt økosystem som er svært at bevare.

Teambuilding

Økonomien på Holckenhavn er anderledes end de fleste andre godser. Skov- og landbrug står kun for 30% af omsætningen. Udlejningsboliger og jagt giver 17% – mens de resterende 53% kommer fra "slot og park".

Der er nemlig etableret en særlig event-afdeling som laver forskellige arrangementer som bryllupper, konferencer, team-building for firmaer,

- Vi går positivt ind i Natura 2000 processen for at påvirke den.

Skovrider Keld Velling, Broholm

der udlejes lokaler på slottet, osv. Nogle af disse arrangementer inddrager også skov- og landbrugsarealerne.

Denne bevoksning har endnu ikke været brugt til arrangementer, men måske vil der en dag blive et ønske om at bruge den til et rollespil eller lignende. Vil der i så fald blive krav om at man kun må færdes på en bestemt måde, og på bestemte årstider? Eller vil det blive helt forbudt at bruge området på denne måde?

Agnete Thomsen mente dog ikke at kravene til bevaring af naturtyper i Natura 2000 områderne her vil være til hinder for sådanne arrangementer.

Hvis en Natura 2000 aftale alligevel begrænser mulighederne for anvendelse vil godset kræve erstatning. Men kan man overhovedet kræve erstatning for mulige fremtidige indtægter?

- Ja det kan man godt hvis man kan omsætte værdierne. Det kaldes en real option og svarer til en aktieoption, sagde forskningschef Bo Jellesmark Thorsen, Skov & Landskab, KVL.

- Måske kan det blive svært at beregne tabet. Jeg tror ikke på at man

Ekskursionen sluttede på en primitiv lejrlads med udsigt til Storebælt. I mange år holdt skovrider Flemming Johansen fra Junckers Industrier sommerferie her i telt.

kan beregne nedgangen i handelsværdien. Man kan prøve at spørge ejendomsmæglere, men de bud som de giver kan svinge meget.

- I stedet vil jeg foreslå følgende:

- * Lav aftaler med brugerne som kan være opsigelige hvis en part ønsker det.
- * Gå ud fra traditionelle skovøkonomiske beregninger, men læg en betydelig luft omkring. Det er lidt af en kræmmermodel – det kræver nok gode forhandlingsevner hos skovejeren.
- * Man kan også vælge en meget snæver aftale som ikke tager højde for disse mulige konflikter. Til gengæld genforhandles aftalen så hver gang der sker noget nyt.

En aftale med Skov- og Naturstyrelsen kan ikke tage højde for alle de mulige tiltag en ejer kan finde på. Derfor kan foranstaltningen umiddelbart gennemføres da den ikke falder ind under anmeldteordningen. Men hvis foranstaltningen er i strid med beskyttelsen, så skal styrelsen kræve den stoppet. I så fald kender man imidlertid også de indtægter som skoven går glip af, og dermed erstatningen på længere sigt.

sf

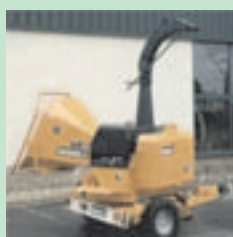

DERES LEVERANDØR AF GRØNNE LØSNINGER

ReTec

NYHED

VANDAELE

Vi har fået forhandling af VANDAELE skivehuggere, grenknusere samt rodfræsere. Maskinerne leveres i flere forskellige modeller.

Det betyder, at vi i vores sortiment nu tilbyder flishuggere på op til 1 meter i diameter.

Mød os på Have & Landskab Messen.

HEM 360 ZA flishuggeren fra JENZ sammensat med traktor og tipvogn udgør en meget mobil enhed. Yderligere er føreren sikret et fremragende arbejdsudsyn, da kranen er monteret på siden og flishuggeren monteret under bagruden.

Se www.retec.dk eller ring på tlf.: 74 56 81 06

Professional Nestboxes for biological Pest Control

Our mission is to assist our customers in natural biological pest control. Our nestboxes are approved by leading nature conservation organisations and forestry agencies all over Europe.

Advantages due to the use of the unique SCHWEGLER wood-concrete material:

- high durability and woodpecker resistant
- air-permeable for best breeding results
- proven for more than 50 years worldwide
- no threat to machinery due to patented hangers (approved by German forest agency)
- low total cost and easy maintenance

For free catalogue and full range is available at:
BIRD + GARDEN CARE ApS
 Laurids Bings Alle 7, DK-2000 Frederiksberg
 Phone +45 38870510 Fax +45 38852245
 E-Mail: lassepeitersen@hotmail.com

More information:
SCHWEGLER
www.schwegler-nature.com

Natura 2000

8,3% af landarealet er udpeget til Natura 2000 områder hvor naturen skal beskyttes.

I skoven er defineret 10 habitatskovtyper.

Der findes en anmelderordning for mange aktiviteter i Natura 2000 områder.

	Areal, km ²	% af landareal
Habitatområder	3.173	7,4
Fuglebeskyttelsesområder	2.596	6,0
Natura 2000 på land ialt	3.591	8,3

EU har en overordnet målsætning om at stoppe forringelser af biodiversiteten senest i 2010. Ét af de vigtigste midler til at opfylde denne målsætning er de såkaldte Natura 2000-direktiver: Habitatdirektivet og fuglebeskyttelsesdirektivet.

Habitat- og fuglebeskyttelsesområderne under Natura 2000 danner til-

sammen et økologisk netværk af beskyttede naturområder i hele EU.

Arealer

Tabellen viser arealet med Natura 2000 områder på land i Danmark.

Ud over de nævnte landarealer er der udpeget 13.047 km² marine arealer under Natura 2000. Det samlede areal

under Natura 2000 er derfor 16.638 km², fordelt på 254 habitatområder og 113 fuglebeskyttelsesområder.

Af Natura 2000-områderne er 23 områder udpeget både som habitatområde og fuglebeskyttelsesområde med samme afgrænsning. 79 fuglebeskyttelsesområder har delvist fælles arealer med 99 habitatområder.

Boks 1. Skitse over Natura 2000 processen i skov

2005

2006

2007

2008

2009

2010

Registrering og kortlægning af skovnaturtyperne

Skov- og Naturstyrelsen vil i løbet af de næste 2 år registrere skovnaturtyper og levesteder for beskyttede arter i de fredskovspligtige skove. Ejere vil forud for besøget blive kontaktet af styrelsen og få mulighed for at bidrage. Registreringen danner grundlag for udarbejdelse af Natura 2000 skovplaner.

I forbindelse med anmelderordningen kan der indgås midlertidige aftaler med ejerne om en bestemt drift af arealerne – også inden Natura 2000 planen er vedtaget. Der kan også i denne periode meddeles påbud til ejeren.

Udarbejdelse af Natura 2000 skovplan

Natura 2000 skovplanerne skal bl.a. opstille mål for den fremtidige bevaringstilstand og rammerne for indsatsen. Proceduren for skovplanerne, herunder lodsejernes og offentlighedens inddragelse vil så vidt muligt følge procedurene for Natura 2000 planerne i øvrigt. Planerne forventes vedtaget i 2009.

Indgåelse af aftaler om den fremtidige drift

Plan og målsætning er rammen for at der indgås mere permanente aftaler om den fremtidige drift af fredskovspligtige arealer. Udgangspunktet er dialog med ejerne og at der så vidt muligt indgås frivillige aftaler om den fremtidige drift. Eventuelle tab som følge af aftalen kompenseres.

Det betyder, at det samlede areal af Natura 2000 ikke svarer til summen af arealet af habitat- og fuglebeskyttelsesområder.

Af Natura 2000-arealerne på land er der 2.179 km², der både er udpeget som habitat- og fuglebeskyttelsesområde. 995 km² er alene udpeget som habitatområde, og 418 km² er alene udpeget som fuglebeskyttelsesområde.

Lister for naturtyper og arter

De naturtyper og arter, et habitatområde udpeges for at beskytte, udgør områdets *udpegningsgrundlag*.

I alt omfatter habitatdirektivet mere end 200 naturtyper og 700 arter af planter og dyr. Der er i Danmark udpeget områder for 59 naturtyper og for 35 dyre- og plantearter.

De *naturtyper*, der skal beskyttes, er dem:

- Der er i fare for at forsvinde i deres naturlige udbredelsesområde
- Der har et begrænset naturligt udbredelsesområde, fordi de er gået tilbage, eller fordi de fra naturens hånd er begrænsede
- Der er karakteristiske for forskellige områder af Europa, de såkaldte biogeografiske regioner. Danmark ligger i to biogeografiske regioner, den atlantiske og den kontinentale, se bagsiden.

Der er bl.a. udpeget områder for natur med sandbanker, laguner, stenrev, klinter, strandenge, klitter, heder, søer, moser og skove.

De *dyre- og plantearter*, der skal bevares, er dem:

- Der er truede, sårbare eller sjældne
- Der kun findes på et mindre afgrænset område (er endemiske) og kræver særlig opmærksomhed på grund af deres særlige levested og/eller de mulige følger, som en udnyttelse af dem kan have for deres bevaringsstatus.

For dyr er der bl.a. udpeget områder for flagermus, odder, gråsæl og spættet sæl, marsvin, klokkefrø, laks og forskellige insekt- og sneglearter. For planter er der udpeget områder for bl.a. orkidé- og mosarter.

Herudover rummer direktivet en forpligtelse til at sikre en streng beskyttelsesordning for en række dyr og planter overalt i landet, dvs. uanset om de forekommer indenfor et beskyttelsesområde eller udenfor.

Endelig findes en række arter for hvilke der kan tillades indsamling og

Naturtype 91E0, *Elle- og askeskove ved vandløb, søer og væld, er truet inden for EU. Derfor gælder der særligt skrappe regler for denne naturtype. (Foto af elleskove på punkt 1 på ekskursionen).

udnyttelse under forudsætning af opretholdelse af en gunstig bevaringsstatus.

Habitatskovtyper

Der er 10 ud af de 59 naturtyper under Natura 2000 som omfatter skov:

- 2180 Kystklitter med selvsåede bestande af hjemmehørende træarter
- 9110 Bøgeskove på morbund uden kristtorn

- 9120 Bøgeskove på morbund med kristtorn
- 9130 Bøgeskove på muldbund
- 9150 Bøgeskove på kalkbund
- 9160 Egeskove og blandskove på mere eller mindre rig jordbund
- 9170 Vinteregeskove i østlige (subkontinentale) egne
- 9190 Stilkegeskove og -krat på mager sur bund
- 91D0 *Skovbevoksede tørvemoser
- 91E0 *Elle- og askeskove ved vandløb, søer og væld

Anmeldeordning for Natura 2000

Fra den 1. oktober 2004 er der trådt nye bestemmelser i kraft for skovarealer og andre arealer inden for Natura 2000-områderne.

Bestemte former for driftsændringer eller aktiviteter kræver herefter en forudgående anmeldelse til enten amtet eller Skov- og Naturstyrelsen.

De driftsændringer eller aktiviteter, der skal anmeldes, er aktiviteter, der normalt ikke kræver tilladelse eller lignende, men som kan være til skade for værdifuld natur i Natura 2000-områderne. Anmeldelsen skal ske inden aktiviteten sættes i gang, for at myndighederne kan vurdere, om den ønskede driftsændring eller aktivitet kan påvirke arter og naturtyper negativt.

De nye regler om anmeldelse ændrer ikke ved, at der som hidtil skal søges om tilladelse eller dispensation fra Skov- og Naturstyrelsen, amtsrådet eller anden myndighed, hvis det er påkrævet efter andre bestemmelser i lovgivningen eller i henhold til fredningskendelser, servitutter eller deklamationer.

På hjemmesiden for Natura 2000 kan man finde nærmere oplysninger, herunder skema til anmeldelse.

Ejere af skovbevoksede fredskovsarealer

I henhold til skovlovens § 17 skal ejere med skovbevoksede fredskovsarealer anmelde en række særlige aktiviteter til Skov- og Naturstyrelsen. Disse aktiviteter fremgår af lovens bilag 1:

- o Renafdrift af løvskov
- o Plantning i løvskov
- o Fremme af nåletræer i løvskov
- o Nyetablering af intensiv produktion af pyntegrønt, juletræer m.v., som forudsætter brug af hjælpestoffer (gødning og pesticider)
- o Opførelse af anlæg, der er nødvendige for erhvervet, f.eks. driftsbygninger (herunder boliger, skovveje, læggepladser m.v.)
- o Ændringer i afvandingsforholdene

Der findes en anden anmeldeordning for ejere af anden jord end skovbevoksede fredskovsarealer. Se nærmere på hjemmesiden.

- opskæring af træ som lønarbejde
- få et godt tilbud på træ til dit byggeri
- leveringsdygtige i alle danske træsorter, f.eks. fyr, gran, eg, lærk, douglasgran m.f. også i store dim.
- skære alt: kalmerbrædder, hegnspæle, brædder, lægter m.m.

HJALLERUP SAVVÆRK

v/ Ole Nissen . Vester Hassingvej 53
9320 Hjallerup . tlf: 96 47 00 30
mobil: 25 14 25 95 . fax: 96 47 00 31

Prioriterede naturtyper

Nogle naturtyper er ved helt at forsvinde eller trues af udryddelse indenfor EU. EU har derfor et særligt ansvar for at bevare disse såkaldte prioriterede naturtyper som er markeret med en *. Der gælder særligt skrappe regler for beskyttelse af de prioriterede naturtyper.

Hjemmeside

Natura 2000 har sin egen danske hjemmeside med mange flere oplysninger: www.skovognatur.dk/natura2000

Denne hjemmeside er kilde til oplysningerne i denne artikel.

BREDAL
– *din garanti for kvalitet*

Nordmannsgran
– *vort speciale gennem 25 år*

BREDAL PLANTESKOLE

Egen kontrolleret
frøhøst fra udvalgte
områder:

**Ambrolauri Tlugi
Borshomi Nedzvi
Bredal FP1100**

Bredal Planteskole A/S
Siem Skovvej 7 · Siem
DK-9575 Terndrup
Tlf. +45 9833 5160
Fax +45 9833 5111
E-mail: bredal@bredal.as

www.bredal.as

Hæderspris til naturkunstner

For 14. gang uddelte Hydro Texaco sin hæderspris i form af et rejselegat på 30.000 kr. til "Årets Træven" d. 30. maj. Adm. dir. Karsten M. Olesen begrundede valget af kunstneren Alfio Bonanno:

"Vi giver for første gang prisen til en kunstner, der arbejder i naturen og i dialog med naturen. Vel at mærke med naturen i bred forstand, for Alfio Bonanno har skabt kunstværker mange steder:

På Louisiana vækker han fantasien hos de besøgende med en forunderlig Snegletunnel. I Botanisk Have i København har han lavet flydende øer til skildpadderne, så de kan sole sig i fred. På Vestamager har han lavet naturlegepladsen Himmelhøj med 5-600 egetræer, fire bålsteder og en "Insektskov" hvor gæsten er insektet.

Udtrykkene i disse værker er vidt forskellige, for Alfio Bonanno lytter altid til det enkelte sted og skaber sine værker, så de vokser ud af landskabet.

Han har sat Danmark på verdenskortet med TICKON, Tranekær Internationale Center for Kunst og Natur, som han har været med til at stifte og i dag er formand for. TICKON-projektet har til dato inviteret 21 danske og udenlandske kunstnere til at skabe naturkunst i Skulpturparken, der stedse udvides og forandres.

Omdrejningspunktet for Alfio Bonannos arbejde er symbiosen mellem kunst, natur og økologi. Alfio Bonanno inviterer til dialog. Både som kunstner og som formidler, hvor han planter frø til eftertanke. Med udnævnelsen til Årets Træven 2005 håber vi at være med til at sætte fokus på hans store arbejde med og engagement i naturen," sluttede Karsten M. Olesen.

Alfio Bonanno

er født i Milo på Sicilien i 1947. Hans forældre var landmænd, som udvandrede til Australien først i 1950'erne. Han vendte senere tilbage til Italien, og i 1975 flyttede han til Langeland hvor han siden har haft sin base.

Siden slutningen af 1970'erne har Alfio Bonanno arbejdet med og i det danske landskab, hvor han blandt andet blev inspireret af mødet med stensætninger og gravhøje. Hans mange projekter, store som små, handler om at skabe særlige stedspecifikke skulpturparker både med store formationer dannet af naturens egne materialer og med fantasiskabte former.

Alfio Bonanno sætter stor pris på sine projekter med børn. "Engang spurgte jeg en gruppe børn: Hvad er naturen for dig? Og en lille pige svarede: Naturen er det, mennesker ikke kan lave. Klarere kan det næsten ikke udtrykkes," fortæller Alfio Bonanno.

For nylig besøgte Alfio Bonanno en brunkulmine, hvor man havde gravet sig ned til en skov af forstenede træer. "Selvom træerne var mange millioner år gamle, var de så velbevarede, at man kunne se årerne og få splinter i fingrene, når man rørte ved dem. Jeg ser dem som en kilde til inspiration. Jeg har fået nogle af stenene, som jeg vil bruge i en installation."

I 2004 afsluttede Alfio Bonanno projektet Himmelhøj på Vestamager (se Skoven 11/04). Naturlegepladsen består af fire baser – Insektskoven, Ildstedet, Amagerarken og Rævehulen – med hver sit udtryk, som lægger op til forskellige lege og aktiviteter.

Årets Træven

Hædersprisen Årets Træven er indstiftet i 1992 af Hydro Texaco A/S i form af et rejselegat på 30.000 kr. Prisen gives til en person, der er bevidst om vigtigheden af trædriften i Danmark, eller som yder en særlig indsats til gavn for træplantningen i landet i bred forstand.

Tidligere modtagere:

Skovrider Hermuth Barner
Forfatter Helge V. Qvistorff
Skovbørnehaveleder Kirsten Schou
Arboretforstander Søren Ødum
Lederen af arboretet på Færøerne
Tróndur G. Levisson
Direktør Aase Gilling, Gilling A/S
Parkchef Jon Pape, Københavns Kommune
Direktør Jørgen Pallisgaard
Direktør, professor Niels Elers Koch
Ingeniør Johnny Halsted Hansen
Statsskovrider Niels Juhl Bundgaard
Jensen, Silkeborg distrikt
Biolog Malene Bendix,
Skoven-i-Skolen
Bådebygger Søren Nielsen,
Vikingskibsmuseet

Komiteen bag prisen består af Hans Henrik Christensen, direktør i Skov- og Naturstyrelsen, statsskovrider Klaus Waage Sørensen og Jens Thomsen, direktør for Stiftelsen Sorø Akademi.

De fleste prismodtagere har været omtalt i Skoven, enten i en selvstændig artikel, eller under Personalia.

Se hele pressemeddelelsen på www.hydrotexaco.dk > Hydro Texaco > Legater

**HJORTHEDE
PLANTESKOLE A/S**

**Planter til:
Juletræer
Pyntegrønt
Læ og landskab
Skovrejsning**

Tukærvej 12, Hjorthede
8850 Bjerringbro
Tlf. 8668 6488 - Fax 8668 6440.
E-Mail : Hjorthede-planteskole@mail.tele.dk
www.Hjorthede-Planteskole.dk

Rekvirer evt. skovplantekatalog

En af de ældste nulevende organismer er en taks der står i England – man mener den er omkring 5.000 år gammel. Det ældste danske træ er omkring 200 år og står ved Bromølle Kro, Jyderup.

Vidste du at taks måske indirekte har givet Danmark sit navn. Dan er navnet på en bue af taks, og den folkestamme, der brugte taksbuen kaldte man danerne.

Danerne erobrede vores land omkring 4. – 5. århundrede efter Kristi, og landet blev opkaldt efter dem – Danmark. Man har senere fundet taksbuer i moser på Fyn og i Jylland; de stammer måske fra kampene dengang.

Skoven lige

Af Eva Skytte, naturvejleder i Dansk Skovforening

De flotte røde taksfrø modner nu.

Det meste af taksplanten er meget giftig.

Taksens frø modner fra slutningen af august til begyndelsen af oktober.

De fleste nåletræer har en masse frø samlet i en kogle. Hos taks sidder frøene enkeltvis, og de kaldes bærkogler.

Frøet er først grønt og minder om et meget lille agern. Når det er modent svulmer frøkappen (det lille bæger som frøet sidder fast i) op og bliver rødt. Man kan se begge former nu – men de røde er lettest at få øje på.

Taks er tvebo – dvs. enten han- eller huntræ – og kun huntræet har

Giftpile

Kelterne smurte en ekstrakt af taks på spidsen af pile og lanser. Blev man ramt af en giftpil døde man i løbet af et par timer. Heller ikke i dag har vi nogen modgift.

Et hedensk træ

I oldtiden blev træet dyrket som bolig for krigsguden og bueskytten Ull. Runetegnet Yr (senere Y og I) har fået navn efter taks. Det oldnordiske navn for taks betyder stedsegrønt træ. Yr er også livsrunen.

Lav en bue

Du kan bygge din egen bue ligesom danerne. Byg buen af hassel – det er let at finde og fint at bygge en bue af.

I England vokser der meget taks, og træerne bliver meget højere end i Danmark. I middelalderen var langbuerne det vigtigste våben i krig. Derfor var der dødsstraf for at udføre stokke af taks fra England.

Tegning: Eva Wulff, fra www.skoven-i-skolen.dk.

nu – taks

bærkogler. Kigger man nærmere på det røde bær kan man se et hul i enden, og derinde sidder et grønt frø.

Taks er et lille træ, der kan blive op til 14 meter højt, men man ser det også ofte som busk med flere stammer. Det vokser meget langsomt – mellem 1 og 30 cm om året.

Taks er – sammen med enebær og skovfyr – de eneste oprindelige nåletræer i Danmark. Den var almindelig i oldtiden, men bl.a. på grund af over-

udnyttelse er den næsten forsvundet fra de danske skove. I dag vokser den kun naturligt i Munkebjergskoven ved Vejle. Som prydræ er taks dog plantet i mange haver, parker og på kirkegårde.

Taks har ingen betydning for skovbruget i dag, men det var tidligere en vigtig træart. Veddet er især kendt for at være godt til buer. Taksbuer er meget stærke, og de kan skyde en pil gennem en brynje. Man har også lavet tøj af basten.

Taks er giftig selv i små mængder. Næsten alle dele af træet – især nålene og frøet – er giftige. Kun den røde kappe, der sidder omkring frøet, er ikke giftig.

Forbrugerrådet anbefaler, at man søger læge, hvis man har spist mere end 5 frø eller andre dele af planten. Heste dør med det samme hvis de spiser mere end et halvt kg grene.

Taks mod kræft

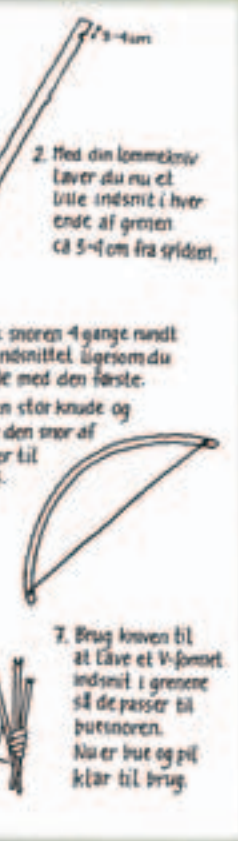
Giftige stoffer kan i nogle tilfælde virke helbredende i små mængder. Det gælder f.eks. taxol som er et af de giftige stoffer i taks – det er virksomt mod kræft.

Taxol findes i træets bark i meget små mængder. Et træ på 100 år indeholder ca. 0.3 gram taxol som svarer til en enkelt dosis.

Produktionen af medicin medførte at taks i en periode var ved at være en truet art i Amerika – indtil man fandt ud af at fremstille taxol syntetisk. Det er et af de mest komplicerede molekyler, som er frembragt i et laboratorium.

Vidste du at fugle kan tåle at spise frøene selvom de er giftige. Det er den strategi takstræet bruger til at få spredt sine frø. Kappen gør at frøet er let at få øje på, og fuglene kan godt lide den. Frøet passerer gennem fuglens tarmsystem uden at blive nedbrudt.

Fuglen sørger for at takstrøet har en lille madpakke med. Når det lander sammen med fugleklatten har frøet ekstra næring at starte væksten på.

Anvendelse

I gamle dag blev barken bl.a. brugt til flette- og vævearbejde. Veddet blev brugt til bl.a. buer, æsker, møbler, pæle med jordkontakt, spinderokke, stokke, piske, værktøj, skafter til bestik, vævskytteler og drejede ting.

I dag bruger man taks til gravkranse, trædrejearbejde og specialbyggede buer.

Holckenhavn

Holckenhavn Slot kan føres tilbage til 1579.

Historie

Første halvdel af det nuværende Holckenhavn blev bygget i perioden 1579 til 1600 af adelslægten Ulfeldt og kaldtes Ulfeldtsholm.

I 1616 købte den legendariske Ellen Marsvin ejendommen og døbte den straks om til Ellensborg. Hun var kongens svigermoder, idet datteren Kirsten Munck blev gift med kong Christian IV. 10 år senere startede hun byggeriet af vest- og sydføjene, som stod færdige i 1634. Helt specielt er Ellen Marsvins Kapel med de enestående billedskærerarbejder, som anses for at være de fineste i hele Nordeuropa.

Ellen Marsvins datter Kirsten Munk arvede som enebarn Ellensborg ved Ellen Marsvins død i 1649, men hun kom aldrig til at opholde sig her. Da det blev afsløret, at kongen ikke var far til Kirsten Munks tiende barn, blev hun forvist til Boller Slot, hvor hun endte sine dage.

Efter Kirsten Munks død blev den nye ejer Christian IV's yndlingsdatter Leonora Christine, som var gift med rigshofmesteren Corfitz Ulfeldt. Efter

et fængselsophold på Hammershus på grund af svindel med rigets finanser blev de benådede og fik lov til at tage ophold på Ellensborg i 1662.

Deres forsøg på at vælte kong Frederik III mislykkedes, og Corfitz Ulfeldt døde på Rhinen i en båd, mens Leonora Christine sad fængslet 22 år i Blåtårn. Al Corfitz Ulfeldts ejendom blev konfiskeret, og Ellensborg blev dermed overtaget af kronen.

For at slette alle spor af forræderi fik slottet igen et nyt navn, nemlig Nygaard. Slottet stod herefter tomt i 10 år, indtil ejendommen i 1672 blev oprettet som Friherreskab til kommandanten på Kronborg, Eiler baron Holck.

Igen skiftede slottet navn, denne gang til det nuværende: Holckenhavn. Familien Holck har nu været ejere i mere end 330 år. Den nuværende ejer, Christina baronesse Holck, er 12'te slægtsled i Holck-familien – og den første kvindelige ejer i slægten.

Se i øvrigt hjemmesiden www.holckenhavn.dk

Godset

Arealfordeling:

Skov	347 ha	heraf bevokset 298 ha
Landbrug	468 ha	heraf under plov 410 ha
<hr/>		
I alt	815 ha	

De ca. 100 ha ikke dyrkede arealer udgøres især af: park, strand, strandenge, vildtremiser, moser, søer o.lign.

Omsætningens fordeling på de enkelte driftsgrene var i 2004:

Skovbrug	17 %
Forpagtning	13 %
Udlejningsboliger	10 %
Jagt	7 %
Slot & Park	53 %

Landbrug

De dyrkede landbrugsarealer anvendes til traditionelle planteavlsafgrøder især korn, raps og græsfrø. Landbruget har siden 1933 været forpagtet af samme familie, og drives nu af Kresten Lyngvang.

Arealfordeling for skovdistriktet, ha:

Træarter		Ubevokset	
Bøg	112,4	Værnskov, lystskov	12,8
Eg	31,5	Krat	2,6
Ask	24,2	Ubevokset	0,3
Ær	18,1	Mose	2,1
Andet løv	9,9	Sø og vand	2,7
Gran	23,1	Ager, eng mv.	17,5
Andet nål	15,6	Huse	1,3
Nordmannsgran	15,2	Anden anvendelse	2,3
Nobilis	38,4	Veje og spor	7,5
Andet pyntegrønt	2,8		
Midlertidigt ubevokset	6,8		
Bevokset ialt	298,0	Ubevokset ialt	49,1

Skovdistriktet i alt 2004: 347,1 ha

Jagt

Jagten har altid stået de skiftende ejere meget nær, hvilket også kan ses af de mange remiser og vådområder spredt over godsets arealer. Jagten er udlejet til 2 selvstændige jagtkon-sortier; men jagterne organiseres og

vildtet plejes af Keld Fisker.

Lejeboliger

Til Holckenhavn hører en række eksklusive lejeboliger. Lejemålene er af forskellig størrelse, men alle er nyistandsatte og ligger tæt ved slottet.

Event-afdeling

Holckenhavn har en særlig event-afdeling som arrangerer bryllupper, konferencer, udlejning af værelser og lokaler på slottet, loppemarked, julemarked, "Murder Mystery" og meget andet. Læs meget mere herom på hjemmesiden www.holckenhavn.dk

Skovbrug

Skovbruget på Holckenhavn beskæftiger i det daglige 2 faste skovarbejdere. I højsæsonen med klipning af pyntegrønt i oktober og november tilknyttes yderligere ca. 15 løsarbejdere.

Skovarealet fordeler sig med:

Løvtræ:	66%
Nåletræ:	13%
Juletræer og pyntegrønt:	19%
Midlertidigt ubevokset:	2%

Administration og daglig ledelse:
Skovrider Keld Velling.

Produktionen er i gennemsnit pr. år for de sidste 10 år:

Hugst af vedmasse	2.700 m ³ f.m.
Nobilis-klippegrønt	152 ton
Andet klippegrønt	13 ton
Nordmannsgran-juletræer	4.500 stk

FAE – markedets stærkeste knusere!

FAE er italienske gren- og stenknusere af højeste kvalitet. Med en FAE er du sikker på "færdigt arbejde": Når et område er behandlet med en FAE grenknuser, er det klart til nyplantning igen. Grenknuserprogrammet dækker over en bred vifte af redskaber til grenknusning, stubfræsning, naturpleje m.v. Stenknuseren er ideel til vedligeholdelse af mark- og skovveje m.v.

Vi kan ikke sælge, hvad vi ikke selv tror på.

Interforst ApS ■ Blåkildevej 8 ■ Stubberup ■ 5610 Assens
Tlf. 64 79 10 75 ■ Fax 64 79 11 75 ■ www.interforst.dk

POLAND FOREST

- **Seriøst polsk skoventreprenørfirma** tilbyder tjenesteydelser i Danmark. Opgaverne bliver udført af gode, stabile og erfarne medarbejdere.
- **Arbejdsopgaver** indenfor skovbrug, gartneri, pleje af juletræs- og nobiliskulturer, klipning af nobilis og fældning af juletræer m.m.
- **Garanti** for overholdelse af alle danske love og regler.
- **Kontakt** Przemyslaw Teclaw for yderligere information.

Vi taler dansk og kan træffes på:

Tlf: 0048 602 137 022

fax: 0048 61 663 0550

e-mail: pt@polandforest.pl

50.000 til Elmia Wood

Store nyheder på den svenske skovmesse var bl.a. en eldreven udkørselsmaskine og en førerløs skovningsmaskine.

Også nyheder inden for brændesalg, bekæmpelse af løvtræopvækst, måling af råd og plantebor.

I de første fire dage af juni strømmede skovbrugere i stort tal til skovene syd for Jönköping. De tog til den store skovmesse Elmia Wood der afholdes hvert fjerde år, verdens største af sin art.

Det samlede besøgstal blev opgjort til 50.050 mod 54.000 for fire år siden. Nedgangen skyldes at der bliver færre ejere og færre ansatte i svensk skovbrug. Derimod var der lidt flere udenlandske besøgende – antallet steg med 1.000 til 17.500, fordelt på 50 lande. Se mere i boksen.

Elmia Wood henvender sig ikke kun til skovbrugere i Sydsverige. Det er et mødested for skovbranchen. Derfor var der også udstillere med som slet ikke agter at sælge i Sverige.

Der var bl.a. flere udkørselsmaskiner som er tilpasset bjergrige områder i Centraleuropa. En polsk udstiller var med fordi det var en nem måde at træffe sine kunder – blandt de 500 polakker der besøgte messen.

Nyheder

Det var en messe uden de helt store nyheder på det kommercielle plan. Den "største" maskinnyhed var vel at Timberjack nu skifter navn til John Deere, 5 år efter at den finske fabrik blev købt af den amerikanske John Deere koncern. Grundfarven er blevet lidt lysere – mere græsgrøn.

Den anden store producent Valmet blev overtaget af japanske Komatsu for 1½ år siden. Men de har ikke planer om ændringer. Lige efter messen

Den mest besøgte dag på Elmia Wood var fredag hvor der var 19.300 – rekord for Elmia Wood. Til højre et skovningsaggregat fra finske Kesla.

indrykkede Komatsu Forest en annonce i et tysk tidsskrift med teksten: "Rød forbliver rød. Valmet forbliver Valmet".

Denne artikel omtaler de to vigtig-

ste nyheder der blev vist som prototyper. Desuden omtales nogle mindre nyheder.

sf

El-drevet maskine

El-Forest er en diesel-elektrisk udkørselsmaskine. Den har en dieselmotor på 50 hk der driver en generator som oplader et stort batteri. Som herefter leverer strøm til 6 elmotorer i hjulnavet på de 6 hjul. Denne konstruktion giver en række fordele i forhold til traditionelle maskiner:

- Motoren kan dimensioneres efter middelbelastningen, fordi batteriet træder til når der er et ekstra kraftbehov. En normal maskine anvender kun en del af effekten det meste af tiden. Der er kun brug for topeffekten i korte perioder, når hjulet møder et stød, en lille fordybning i terrænet, eller man kører med last op ad bakke. Batteriet kan i teorien

drive maskinen i tre timer.

- Motoren kan køre på et konstant omdrejningstal – igen fordi man undgår en kortvarig, hård belastning ved forhindringer. Det giver mindre slid på motoren og mindre forurening.
- Forbruget af brændstof er kun 4 liter i timen, under halvdelen af en normal maskine i samme størrelse. Der er flere årsager: Motoren kan køre hele tiden på et optimalt omdrejningstal. Den kan udnytte bremseenergien, fordi batteriet forsynes med strøm når der bremses eller køres ned ad bakke. Endelig er maskinens egenvægt 6 tons lavere end konkurrerende maskiner.
- Den elektriske kraftoverføring til hjulene har en virkningsgrad på 80%

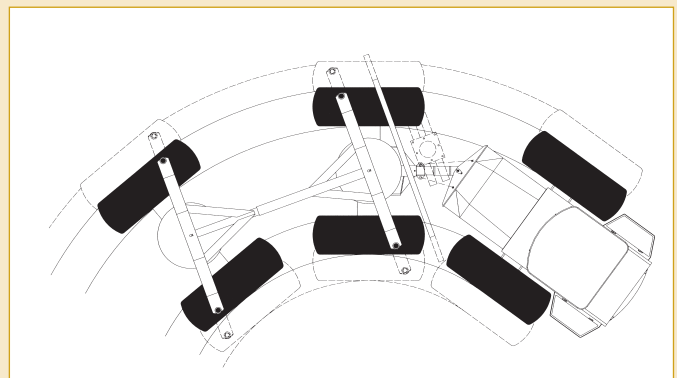
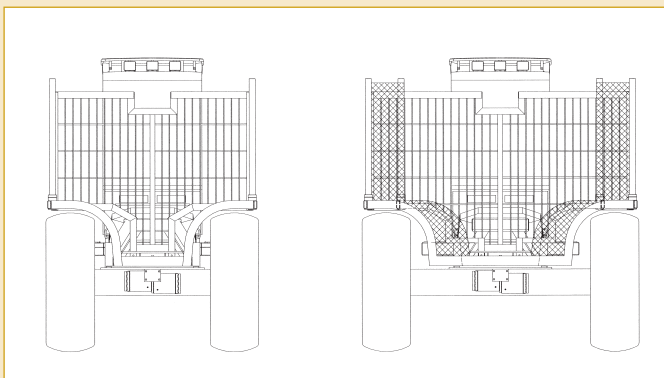

El-Forest er diesel-elektrisk og trækkes af el-motorer i hjulnavene. Sammenlignet med traditionelle maskiner er egenvægten 6 tons lavere og brændstofforbruget under det halve.

- mod 50% på en normal udkørselsmaskine.
- Der er styring på alle tre aksler, og alle hjulpar kører i samme spor. En computer regulerer hastigheden på hvert hjul under sving. Man undgår de store sidekræfter under drejning som i en traditionel maskine med dobbeltbogje, og det giver meget små skader på jordbunden.
- Venderadius er 6 m mod normalt 12 m.
- De små sidekræfter giver mulighed for store hjul. Det giver en frihøjde

- på 50 cm, mindre marktryk og lettere fremkommelighed.
- Maskinens konstruktion er enklere, fordi man undgår bogieaksler og differentiale.
- Maskinen bliver meget lettere – den vejer kun 8 tons, selvom lastkapaciteten er 12 tons. En normal maskine vil veje 14 tons. (Hertil kommer en kran på 1,5 tons). Sammenlignet med en normal maskine skal El-Forest have 6 el-motorer, men man sparer to bogier på 7 tons, plus et par tons til en stor motor, en kraftig

- ramme og en masse hydraulik
  - Lastrummet ligger lavere fordi der ikke er nogen transmission. Man kan laste direkte på akslerne.
  - Ved hjælp af teleskopaksler kan sporvidden øges med 80 cm – mens maskinen er i bevægelse. Lastrummet øges med 50%, og stabiliteten er bedre.
- Maskinen er udviklet af Thordab AB og Lundström teknik i Örnsköldsvik, og der er udtaget flere patenter. Der er kun tale om en prototype, men den er afprøvet i hele foråret.

På grund af den særlige konstruktion kan sporvidden øges hydraulisk. Der er sporing på alle hjul, og venderadius halveres til 6 m.

Førerløs skovningsmaskine

Den anden store nyhed var den førerløse skovningsmaskine i kombination med to udkørselsmaskiner. De fik navnene Besten + 2 Kurirer (= Bæstet og Kuriererne).

Føreren sidder i udkørselsmaskinen og dirigerer Besten trådløst. Besten fælder træet, afkvister og apterer stammen. Stokken lastes direkte op i lastrummet som er vridbart, tiltbart og kan udvides i siderne. Når maskinen er fuldt lastet kører den ud til vejen, og så tager den anden udkørselsmaskine over og dirigerer den førerløse skovningsmaskine.

Fordelene ved denne løsning er:

- Konstruktionen af skovningsmaskinen kan forenkles når der ikke skal være førerkabine og tages hensyn til dæmpning af støj og vibrationer.
- Kranen kan arbejde i alle retninger fordi den generes ikke af kabinen.
- Der spares arbejdstid og penge når stokkene lastes direkte op i udkørselsmaskinen. 40% af udkørselsmaskinens energiforbrug stammer fra lastning. Og ingen stokke bliver glemt i skoven.
- Førerne får et mere varieret arbejde, fordi de laver både skovning og udkørsel.
- Der er et godt overblik ved udvisning, fordi føreren sidder lidt på afstand.
- Der er behov for 2 førere mod normalt 3.
- Skovningsmaskinen er billig – der nævnes en pris på 2,5 mio. SEK.
- Arbejdet bliver billigere – undersøgelser fra Sveriges Lantbruksuniversitet taler om 20% – pga. billigere maskiner, højere produktivitet og mindre løn. Til efteråret laves grundigere arbejdsstudier.
- Skovningsmaskinen opmåler alle stokke under apteringen – men nu kan alle data knyttes til det enkelte læs. Der lastes jo direkte op i udkørselsmaskinen, i stedet for at stokkene først lægges på jorden og siden samles op. Derved er det lettere at levere et parti træ som er apteret på en bestemt måde efter ordre.

Nogle ulemper kan også nævnes:

- Systemet kræver at kapaciteten på skovningsmaskinen svarer til 2 udkørselsmaskiner. Afstanden til fast vej må hverken være for kort eller for lang hvis alle maskiner skal være i aktion hele tiden.

Besten er i gang med skovning, og effekterne lastes direkte i lastrummet på udkørselsmaskinen.

- Føreren på udkørselsmaskinen skal kunne se og dirigere skovningsmaskinen, og der skal være plads til to maskiner tæt på hinanden. Derfor er den bedst til afdrift eller skærmstilling.
- Systemet fungerer bedst hvis der kun er 1, evt. 2 sortiment, fordi der sker direkte lastning i lastrummet.

Besten har en motor på 184 kW, og den vejer 19 ton. Dimensionerne er 8,8 x 3,1 x 3,5 m, og den har helhydrostatisk drift.

Kranens rækkevidde er 9 m. Den er specialkonstrueret fordi den skal kunne løfte rodenden 4-5 m op for at styre den ind i lastrummet.

Maskinen er udviklet af Fiberpac KB (som bl.a. har udviklet en pakke-maskine til hugstaffald for John Deere). Det er en prototype som skal forbedres på en række punkter.

Maskinen er afprøvet af Skogforsk i godt et år, bl.a. ved oparbejdning af stormfald. Se en video på hjemmesiden: www.skogforsk.se > SKOG-Sjournalen.

Papkasse med brænde

En papkasse til detailsalg af brænde blev vist af Bk-pack fra Hårby. En nydelig lille kasse, med et håndtag foroven så den er let at bære. Brændet er pakket godt ind så man undgår svineri i bilen.

Forhandleren kan trykke varemærke og informationer til forbrugeren på siden. Desuden er den let at håndtere – kasserne kan stables højt, og brændet kan sendes på en palle.

Brænde sælges allerede i plastic-sække, som ofte ligger uden for en tankstation. Og det er netop problemet – de kommer ikke ind i butikken fordi de drysser med bark og jord. Det ser ikke godt ud i en pæn butik – og slet ikke hvis der sælges fødevarer. Sækkene kommer også let til at rode fordi de skrider let hvis man stabler dem.

Hvis brændesalg skal ind i bygge- markeder, varehuse og store supermarkeder, skal man derfor finde en pæn og ren emballage. Og her er papkassen måske løsningen.

Ampul mod løvtræopvækst

Mange løvtræer skyder igen når de er skåret ned, og det er et problem i pleje af naturarealer. På offentligt ejede arealer må man ikke efterbehandle med et ukrudtsmiddel – og der kan også være private arealer hvor man ikke ønsker at sprøjte. Men gør man ikke noget vil stødet hurtigt skyde op igen.

Her kan Ecoplug være et bud. Det er en plasticampul der rummer 176 mg glyphosat som pulver.

Man laver et hul i siden af stødet med en boremaskine. Boret er 13-14 mm, og det er forsynet med en ring så borehullet bliver ca. 30 mm dybt. Man sætter en ampul ind i hullet, og slår på enden med en hammer så den revner. Derved trænger glyphosaten ind i veddet og optages af rødderne.

Antallet af ampuller afhænger af stødets diameter. Fx: op til 6 cm diameter bruges 1 ampul, 12-15 cm diameter 3 ampuller, og ved stød over 20 cm skal der være ca. 10 cm mellem ampullerne. Hvis der er tale om ask, eg eller el bruges en halv gang flere ampuller end nævnt, og hvis det er poppel dobbelt så mange. Behandlingen skal ske senest 10 dage efter nedskæring.

Hvis veddet er blødt kan man lave hullet med en særlig hammer der har et rørformet skær i den ene ende. Med et præcist slag laver den et hul af passende størrelse.

Med Ecoplug er man ikke helt fri for kemi, men det er en miljøvenlig metode fordi der er tale om en meget lille mængde glyphosat som bringes

direkte ind i veddet. Anden plantevækst på stedet berøres ikke, og brugeren er ikke i kontakt med midlet.

Køber man et større antal ampuller nævnes priser på 5 kr pr stk. Metoden er derfor mest egnet på naturarealer, golfbaner, landskabsplantninger, parker, boligområder mv. hvor der er et begrænset antal stød. Måske kan denne metode accepteres på offentligt ejede arealer hvor kemiske bekæmpelsesmidler ellers er gået ud af brug.

Ecoplug er udviklet i Sverige og er patenteret. Den sælges i en række lande i Europa, Amerika og Afrika.

Måling af råd

Rotfinder er et instrument til at måle råd på stående træer – (stort set) uden at skade træet. Instrumentet bygger på at når veddet nedbrydes bliver der frigivet metalioner, som kan lede elektrisk strøm, hvorved den elektriske modstand bliver mindre.

Den øverste elektrode er koblet til en hammer som sættes fast i stammen nogle meter oppe. Den nederste elektrode er koblet til et jordspyd.

Derpå sendes en lavfrekvent vekselstrøm mellem de to elektroder, gennem stammen. Til sidst sættes måleinstrumentet ind på stammen, og det måler ændringer i den elektriske ledningsevne mellem to punkter på stammen.

Tanken bag Rotfinder er især at måle råd i en stående bestand af rødgran, fx når man vil købe træ på roden, men også til enkelttræer. Det er udviklet af Bengt Bengtsson fra Lunds Tekniske Højskole i samarbejde med Skogforsk. Der er udtaget patent på metoden.

Sammen med Rotfinder leveres et program til PC til at analysere målingerne, fx at vise råddets udbredelse i en bevoksning. Der nævnes en pris på 19.800 SEK. Læs mere på www.rotfinder.se

Besøg fra udlandet

Der var 1000 flere besøgende fra udlandet i forhold til for fire år siden. De udenlandske besøg giver mulighed for at tage temperaturen på skovbruget i en række andre lande.

Der var især flere besøg fra nærmarkederne – Polen, Letland, Litauen, Rusland, Norge og Danmark. Fra såvel Rusland som Polen kom der 500, og der var i alt 1000 fra de tre baltiske lande.

Den største procentvise forøgelse stod Sydamerika for, især Brasilien og Uruguay, og der kom i alt 400 sydamerikanere. Men der var også stor stigning fra Spanien og Portugal hvor der kom 400 mod 100 for fire år siden. Måske et udtryk for at man i disse lande har lyst til at investere i skovbrug.

Der var færre besøg fra USA, Canada og Frankrig. Det forklares bl.a. med at den nordiske skovningsmetode med afkortet træ nu tilbydes af flere producenter i Nordamerika, og derfor er der ikke længere behov for at tage til Norden for at se den.

Tyskland og Finland er også gået lidt tilbage, men ligger stadig på et højt niveau. Der er tale om modne markeder, hvor der – ligesom herhjemme – bliver færre i branchen. Især i Tyskland oplever man nu den rationalisering som de nordiske lande har gennemgået de senere år. Desuden har de også efterhånden kendskab til korttræeteknikken.

Barkbillefælder

Efter stormfaldet har barkbiller som typografen gode muligheder for opformering. Der ligger masser af ynglemateriale i form af væltede træer. Så måske kan man indfange billerne og undgå skader?

Novofella er lavet af plastic og består af række tragle stillet oven på hinanden. Billerne lokkes til fælden ved hjælp af et duftstof (feromon) som billerne udsender for at vise andre biller vej, og de lander nede i den hvide beholder. Fælden er let at stille op, for den hvide beholder ender i en stolpe.

Hvis billerne skal bekæmpes anbefales 10 fælder pr. ha, placeret gruppevist 25 meter fra skovkanten på en ny renafdrift, eller ved en stormfældet skov. 10 fælder koster 5.840 SEK ekskl. moms.

Fælder af forskellige typer har været brugt i mange år, især til at måle hvor mange biller der dukker op. Erfaringen viser at hvis billerne skal bekæmpes og bestanden er stor skal der bruges mange fælder. Fælderne er mere effektive hvis de bruges til at holde bestanden nede på et lavt niveau.

Plantebor

Der har været udviklet flere redskaber til punktvis jordbearbejdning forud for plantning. Dermed kan man undgå pløjede riller som gør færdsel vanskelig og skæmmer landskabet, og man kan lave plantehuller under en stående skærm.

Det australske firma Rotary Spot viste et særdeles kraftigt redskab af typen. Der er to kraftige tænder på op til 1 m som går ned i jorden (de er let skråtstillede, så der laves et kegleformet plantehul med spidsen nedad). Tænderne drejes rundt af en hydraulisk motor.

Ideen er at blande jordlagene, bryde en podsol og skabe et plantehul med løs jord hvor planten kan få en god start. Der er bar jord omkring planten, så man undgår angreb af snudebiller.

I Australien vejer redskabet 1.000 kg, fordi man har arealer med en meget kraftig og dybtliggende podsol. I Europa er podsol knapt så hård og dybtliggende, og de har lavet en lidt lettere udgave på 825 kg hvor tænderne også er kortere.

De anbefaler at det monteres i kranen på en basismaskine på 16-18 tons. Det kan lave 2500 plantehuller om dagen. Tænder kan leveres i tre tykkelser – 16, 19 og 22 mm.

Nyheder i næste nummer

I Skoven 9/05 omtales mange flere nyheder, bl.a.

- motorsav med mindre forurening og større moment,
- bundtemaskiner til hugstaffald
- maskiner til udrensning,
- plantesystem hvor planter forsendes i speciel papkasse
- lastrum der kan udvides i bredden,
- sønderdelingsmaskiner,
- opmåling af råtræstakke med digitale fotos (dansk udviklet!)
- Timberjack mærkets historie,
- og seminarer om fremtidens skovmaskiner.

Planter til: Pyntegrønt & juletræer, skov, læ & vildt.

Barrods- & dækrodsplanter

Peter Schjøtt's Planteskole

7361 Ejstrupholm

Tlf. 75 77 25 52 - Fax. 75 77 31 34

E-mail: p.s@planteskole.dk

Se fremtidens fordele på www.planteskole.dk

Solrigt 1. halvår

Det første halvår af 2005 har været meget solrigt – 25% mere end normalt, se tabellen. Normalen er fra perioden 1961-90.

DMI's solskinsmålere har registreret 1.012 timer for landet som helhed mod normalt 802 timer. Det er 210 timer – eller ca. 25% – på plussiden. På samme tidspunkt i 2004 var der kun målt 885 timer.

Stort set alle månederne i 2005 har været mere solrige end normalt. Undtagelsen er maj, der var helt normal solskinsmæssig og i øvrigt også ret våd.

Træerne har brug for sollyset til deres vækst. Hvis de har haft vand nok til rådighed har de altså haft mulighed for større vækst i juni, og nåletræerne desuden i april.

Kilde: www.dmi.dk 8.7.05

	Januar	Februar	Marts	April	Maj	Juni
2005	73	85	180	221	208	245
Normal	43	69	110	162	209	209

Ledige pladser

Der er ledige pladser på skovbrugets uddannelser efter optaget i juli. Og dermed er der heller ikke længere adgangskvotienter for at blive forstkandidat eller skov- og landskabsingeniør.

Landbohøjskolen på Frederiksberg optager nu studerende inden for landbrug og skovbrug på området Naturressourcer. Der blev her optaget 99. Der var i alt 160 ansøgere, hvoraf 85 havde det som 1. prioritet.

Landbohøjskolen i Nødebo (tidligere Skovskolen) har optaget 39 studerende til skov- og landskabsingeniør. Der var i alt 53 ansøgere, hvoraf 39 havde det som 1. prioritet.

For uddannelsen inden for landbrug og skovbrug er der virkelig tale

om en vending. For tredive år siden blev der optaget mere end dobbelt så mange.

Men det er ikke udtryk for at Landbohøjskolen som sådan fravælges. Veterinærstudiet har kun haft plads til 25% af ansøgerne. Adgangskvotienten er 9,6 – der er kun 7 uddannelser i hele landet som har højere kvotient.

Der er også stor interesse for uddannelserne til landskabsarkitekt (kvotient 8,4, 46% optaget), og biologi-bioteknologi (kvotient 8,2, 40% optaget). Mens der er ledige pladser på mere traditionelle uddannelser som horticulture, jordbrugsøkonom, levnedsmiddel – og naturressourcer.

Kilde: *Jyllandsposten, Politiken*
28.7.05

AHWI GRENKNUSERE og RODFRÆSERE

Effektive – også i juletræskulturer

Grenknuser type FM500-2000

- Knusning af skrottræer i spor
- Knusning af enkelte rækker
- Knusning af stubbe i kørespor
- Knusning af hele stykker

Rodfræser type RFL700-2000

- Effektiv ved omlægning til ny kultur eller tilbage til landbrugsjord
- Sønderdeler stubbe op til 30 cm i én arbejdsgang
- Arbejdsdybde op til 30 cm i én arbejdsgang

Begge maskiner fås i forskellige arbejdsbredder og størrelser, og til traktorer med en ydelse fra ca. 100 HK op til 400 HK.

For nærmere oplysninger kontakt:

Wirtgen A/S · Taulov Kirkevej 28 · 7000 Fredericia
Tlf. 75 56 33 22 · Fax 75 56 46 33 · e-mail: wirtgen@wirtgen.dk

Skovhistorien gennem 200 år

Særudstilling på Pederstrup i anledning af 200 året for fredskovsforordningen af 1805.

Mange interessante genstande om skovens brug – og skoven i kunsten.

Hovedbygning og park er også et besøg værd.

Det er i år 200 året for udstedelsen af den første lovgivning om skovene herhjemme. Spørgsmålet er så hvordan man markerer det med en udstilling – hvordan viser man en lang række lovparagraffer?

Svaret er at det gør man heller ikke. Derfor valgte Reventlow-Museet Pederstrup på Lolland en anden vinkel på en udstilling i anledning af jubilæet: Man ville beskrive skovene omkring år 1800, samt skovenes udvikling i de seneste 200 år. Altså vise hvad Fredskovsforordningen har ført til.

Og det er lykkedes forbløffende godt. Der er blevet en fin lille udstilling med mange velvalgte genstande der fortæller om skovene og skovbrugets udvikling.

Den almindelige museumsgæst får en fin indføring i mange emner omkring de danske skove. Men også forstmanden kan finde meget interessant ved at gå i dybden ved nogle af de udstillede genstande og billeder.

Udstillingen er lavet i et samarbejde mellem forstkandidat Helle Serup – som er lektor i skovhistorie og netop er blevet ph.d. – og museets daglige leder, Mette Bligård, der har en baggrund som kunsthistoriker.

Det er to vidt forskellige indfaldsvinkler – som også har givet en livlig debat de to arrangører imellem. Men det er lykkedes at skabe en fin helhed, og det betyder at der vises en

Maleri og tegning ved indgangen til udstillingen.

H.A. Brendekilde: "Foraar" fra 1888 – et maleri på ca. 1 x 2 m.

Reventlow havde mere end hundrede bøger om skovdrift fra datidens førende skovfolk i ind- og udland.

I Ridehuset vises større redskaber. Fra venstre: Diston-fældesav og fældesav med friskærertænder – skovtyve var nok de første til at anvende save i stedet for økser fordi de ønskede at arbejde i stilhed. Fileklemme og sav der blev monteret på et træ – savtænder skulle files og lægges ud for at arbejde korrekt. Grenkapningskniv til at afskære vanris. Sarauws plantehakke som er et af de bedste redskaber til at lave et plantehul. Plantebor til at optage planter med klump og til at lave plantehuller.

række ting som i hvert fald vil være nye for de fleste forstmænd.

Udstillingen er placeret på Reventlow-Museet. Det er etableret til minde om C.D.F. Reventlow der var en af de drivende kræfter i landboreformerne, herunder Fredskovsforordningen.

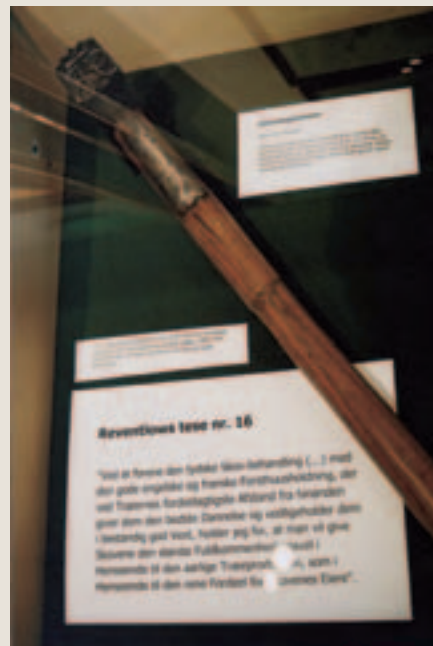
Mange emner

Udstillingen har titlen "Skovens gode behandling" og er delt i 10 afsnit, hver med en kort introduktion:

- Den danske skov (træernes indvandring efter istiden)
- Skovens brug før 1800 (bl.a. anvendelse af træ til mange formål)

Uniformer fra skovridere og forstassistenter.

Reventlow arbejdede meget med skovdrift både som praktiker og som forsker.

En tysk bog fra 1783 beskriver at der skulle måles nøje op så træerne kunne plantes på række.

- Forsøg på ordnet drift (tilkaldte tyske forstfolk og de først reformer)
- Reventlows forstplan (at forbedre skovdriften med inspiration fra udlandet)
- Forstvidenskab (uddannelse og forskning der startede sidst i 1700-tallet)
- Fredskov (indhegning af skovene og skovtvang)
- Det ordnede skovbrug (driftsplaner og handel)
- Skovfolk (skovridere, skovfogeder, skovarbejdere m.fl.)
- Fra produktionsskov til flersidigt skovbrug (nye driftsformål i de seneste årtier)
- Skovens fremtid? (naturnær skovdrift mv.)

Disse emner illustreres med en lang række genstande som er forsynet med en kort forklarende tekst.

De største redskaber er udstillet i ridehuset lige ved siden af den øvrige del af udstillingen.

Hovedbygning og park

Når man alligevel er kørt til Vestlolland for at se skovudstillingen er der en god anledning til at se de øvrige dele af ejendommen:

- Hovedbygningen er indrettet til museum om C.D.F. Reventlow. Der er adgang til alle rum i stueplan, hvor der findes mange møbler og malerier fra omkring 1800. Desuden er der en lille udstilling om slægten og C.D.F. Reventlows historiske rolle, og en udstilling af kongeportrætter. (Hovedbygningen er vist på forsiden af Skoven 5/05).

- I kælderen til hovedbygningen findes et herregårdskøkken som det kunne have set ud omkring 1880. Med et stort jernkomfur og en række forskelligt køkkentøj.

- Parken omkring hovedbygningen rummer bl.a. lysthus, iskælder, flere søer og flere monumenter og indbyder til en spadseretur.

Åbningstider

Udstillingen "Skovens gode behandling" er åben til og med søndag d. 2. oktober. Dagligt 13-17, mandag lukket.

Gårdens gamle vaskeri er indrettet til Cafe C.D.F. som serverer drikkevarer, is og kage i museets åbningstid.

Tlf. 54 93 51 54. Læs mere på www.reventlow-museet.dk

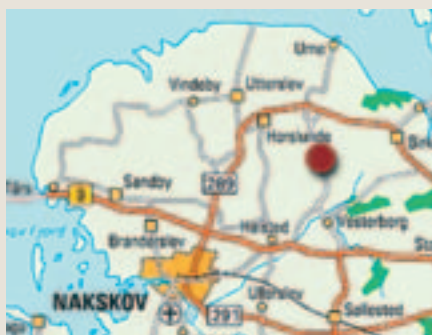
I anledning af jubilæet afholdes 6 skovekskursioner på Lolland i løbet af september og oktober samt tre foredrag på museet i løbet af oktober.

Tre skydeskiver der viser handel med tømmer.

Aflæg også besøg i hovedbygningen der er museum for C.D.F. Reventlow.

Museet ligger på Vestlolland.

Læs mere om C.D.F. Reventlow og særudstillingen i Skoven 5/05, s. 222. Og om arrangementerne i forbindelse med jubilæet i Skoven 6-7/05, s. 296.

Dansk Skovforening laver også flere arrangementer i anledning af jubilæet. Se mere i Skoven-Nyt og på www.naturnet.dk (søg på fredskov).

Frederik Grube

Anthony Rogers

Toomas Altnurme

Roman Manevich

Træfigurer i flammer

I starten af juni blev der for 13. gang afholdt træsymposium i Emmerlev Klev ved Højer. Udover to danskere – Dorthe Hedensted Lund fra Emmerlev og Christian Grube fra Tinglev – var der deltagere fra bl.a. Estland, Tyskland, Tyrkiet og Japan. Hver får udleveret en træstamme og skal så i

løbet af en uge lave et kunstværk med motorsav og stemmejern.

Yngste deltager var den 27-årige Dorthe Hedensted Lund fra Emmerlev. Dorthe er lige blevet færdig som forstkandidat – og hun lavede en flot havfrue.

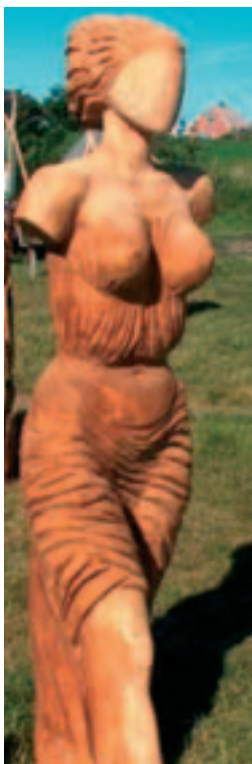
Den mest spektakulære figur blev lavet af Toomas Altnurme fra Estland. Da den var færdig tog han et par liter benzin og satte ild til. Ikke fordi han var utilfreds med den – han ville lave en sort overflade som kan beskytte træet når figuren senere skal stå udendørs.

Som afslutning på symposiet blev kunstværkerne solgt på en offentlig auktion. Den indbragte 94.500 kr som

går til finansiering af hele arrangementet der afholdes hvert år.

Tekst: Nordisk Naturfoto og Ugeavisen Tønder.

Foto: Nordisk Naturfoto (figuren i flammer) og www.emmerlev-klev.dk hvor man kan se billeder fra symposierne i 2004 og 2005. Underteksten viser kunstnerens navn.

Todor Karamanov

Toomas Altnurme sætter ild på sin figur for at danne en sodskorpe der kan beskytte figuren. Foto: Nordisk Naturfoto.

Dorthe Hedensted Lund

Og skoven blev udskiftet, vedligeholdt og fredet

Af Helle Serup *)

Fredskovsforordningen i 1805 fik stor betydning for de danske skove.

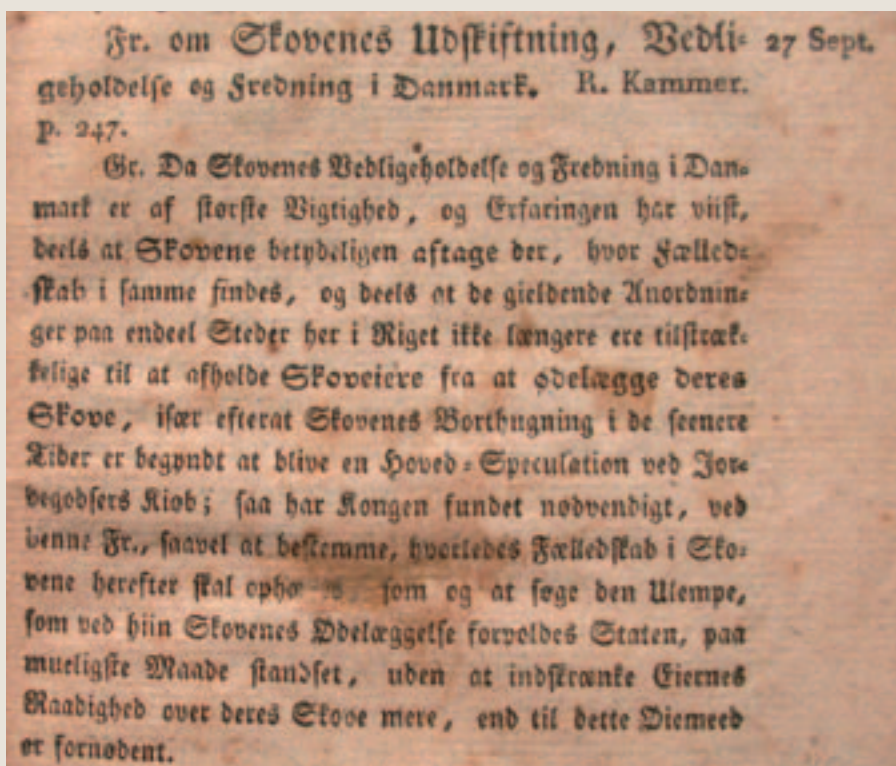
Nedgangen i skovarealet blev stoppet. Skovejerne fik pålagt skovtvang. Skovene blev indhegnet og adskilt fra landbruget. Der kom krav om at opelske ny skov.

Der gik op mod 50 år før den var ført ud i livet overalt.

“Da Skovenes Vedligeholdelse og Fredning i Vort rige Danmark er af største Vigtighed, og Erfaring har viist, deels at Skovene betydeligen aftage der, hvor Fællesskab i samme findes, og deels at de gjeldende Anordninger paa endeel Steder her i Riget ikke længere ere tilstrækkelige til at afholde Skoveiere fra at ødelægge deres Skove, især efterat Skovenes Borthugning i de senere Tider er begyndt at blive en Hovedspeculation ved Jordegodsers Kjøb, saa have Vi fundet nødvendigt ved denne Forordning saavel at bestemme, hvorledes Fællesskab i Skovene herefter skal ophæves, som og at søge den Ulempe, som ved hiin Skovenes Ødelæggelse forvoldes Staten, paa muligste Maade standset, uden at indskrænke Eiernes Raadighed over deres Skove mere, end til dette Øiemed er fornødent”.

*) forstkandidat og ph.d.

Ekstern lektor i skov- og landskabshistorie på Skov & Landskab, KVL

Indledningen til Fredskovsforordningen. I betragtning af at denne forordning fungerede som skovlov i 130 år er der tale om en særdeles beskeden publikation. Den fylder knapt 13 1/2 side, i format 11 x 18 cm. Den er trykt sammen med en lang række andre forordninger for Danmark og hertugdømmerne og har således hverken for- eller bagside. Kapitel I “Om Skovenes Udskiftning” fylder knapt 9 sider. Den del der for eftertiden er vigtigst er kapitel II “Om Skovenes Vedligeholdelse og Fredning” på 4 1/2 side, og den indeholder meget få regler om skovdriften.

Boksen gengiver indledningen til den forordning – af eftertiden kendt som Fredskovsforordningen – som Christian 7. udstedte i år for 200 år siden, nærmere bestemt den 27. september 1805. Denne forordning blev det mest betydende stykke lovgivning indenfor skovområdet i dansk historie.

Skoven sidst i 1700-tallet

Gennem 1500-, 1600- og 1700-tallet hørtes et stigende antal klager over

skovenes forringede tilstand, ikke blot i Danmark, men også i andre dele af Europa. Der var en reel frygt for den fremtidige forsyning med træ, datidens vigtigste råstof.

Et stigende befolkningstal øgede behovet for dyrkningsjord og træ til bygningskonstruktion og daglige fornødenheder. Magthaverne udstedte forordning efter forordning – herhjemme ikke mindre end seks i perioden fra 1660 til 1733 – uden at det

fik den store betydning, og skovens tilbagegang fortsatte.

Skoven havde mange funktioner. Træ blev brugt som gavntræ til hus- og skibsbygning, redskaber og husgeråd, som gærdsel til indhegning af de dyrkede marker og som brænde. Træ blev ikke mindst brugt til industrielle formål såsom jernudvinding, kalkbrændning, teglstensbrænding, saltsydning. Endelig fremstillede man råtræske som blev brugt til sæbesydning og klædefarvning, potaske til brug ved vask og glasfremstilling, og salpeter til krudtfabrikation.

Derudover græssede kvæg og heste i skovene, og svin gik på olden. Skovens vildt blev jaget, og dens bær og svampe blev indsamlet.

Træerne stod "over det hele". Skoven var ikke udskilt som et særligt landskabselement. Der stod træer på toften, imellem de dyrkede agre og vange, i enge og på overdrev og ... i skoven. Landskabet var loddent, men skoven var præget af lavskov i kort omdrift eller af store, spredte, oldenbærende træer.

Det udviklede ejendoms- og brugsforhold til skoven – fællesskabet – forhindrede en rationel dyrkning. Godsejeren havde samtlige rettigheder til skoven på enemærkejorden. På fæstegodsets jorder derimod var overskoven godsejerens, mens underskov og græsning blev benyttet af fæstebønderne i fællesskab. Det betød, at bønderne ikke havde nogen interesse i at se træerne vokse op i overskoven og dermed ud af deres rækkevidde, og store skovstrækninger ændrede efterhånden karakter i retning af underskov.

Ulovlig hugst var udbredt. Ganske vist kunne bønderne få udvist træ fra overskoven til reparationer, brænde osv., men der skulle betales for det. Samtidig var hugsten i underskoven begrænset ved udvisning.

Omkring år 1800 nåede skovarealet et minimum med ca. 4 % af det samlede areal. Det ville formentlig være formindsket yderligere, hvis ikke der var blevet taget et drastisk skridt i 1805 med indførelsen af en nødforanstaltning "Forordning, om Skovens Udskiftning, Vedligeholdelse og Fredning i Kongeriget Danmark" gældende for de private skove.

Reventlows Fredskovsforordning

Fredskovsforordningen af 1805 var en del af den reformlovgivning, som blev givet fra 1760 til 1814. I den periode ændrede det danske landskab

Før Fredskovsforordningen var skovene ikke et selvstændigt landskabselement – der stod træer overalt mellem marker og overdrev. Landskabet har måske set ud som dette maleri fra Ryegård omkring 1870.

grundlæggende udseende fra fællesskabstidens multifunktionelle landskab til det moderne funktionsopdelte landskab.

Landsbyjorden blev udskiftet, så hver gård fik sin jord samlet. Gårde blev flyttet ud af landsbyfællesskabet, dyrkningssystemet blev omlagt, marginale jorder blev drænet og opdyrket, nye afgrøder og metoder blev taget i anvendelse, og skoven blev adskilt fra agerjorden.

C.D.F. Reventlow (1748-1827) er af eftertiden blevet betegnet som Fredskovsforordningens fader. Det skyldes hans stilling som chef for Rentekammeret, hvorunder skovene sorterede, og hans store personlige engagement i forbindelse med dens udarbejdelse.

Reventlow var en af Danmarks største godsejere, og dermed også ejer af udstrakte skove, og han interesserede sig levende for deres drift. Ganske vist var han ikke uddannet

Straffe

I paragraf 19 beskrives hvordan skovejeren straffes hvis han ikke passer skoven: "Befindes nogen Skoveier ikke at have holdt de Skovstrækninger i tilbørlig fred, som han efter denne Forordning til ung Skovs Opelskning skal frede, eller han forhugger samme saaledes, at ung Skov deri ved naturlig Besaaening af de tilbageblivende Træers Frøe ikke kan opelskes, bør han derfor til Amtets Fattigkasse, efter Stadens af kyndige ved Retten paa lovlige Maade udmeldte Mænd befundne Størrelse og Sagens øvrige paa lige maade oplyste Beskaffenhed, betale fra 1 til 5 Rdlr i Mulct for hver Tønde Land eller 14000 Kvadratalen geometrisk Maal af de beskadigede Strækningers Indhold, hvilke desaarsag, hvor det behøves, blive at opmaale på Eierens Bekostning. Over den Skov, som saaledes er bleven forhugget eller ei har været holdt i tilbørlig Fred, skal desuden af Amtmanden til videre Indberetning foranstaltes aarligt Syn paa Eierens Bekostning, indtil den findes forsynet med tilstrækkelig Opvext. Saa ofte Eieren findes paa nye skyldig i Forseelsen, gientages Mulcten, og, skulde han ved det aarlige Eftersyn 3de Gange findes paa samme Maade at have forset sig, og Skoven ikke, hvor det behøves, forstmæssigen beplantes eller besaaes, saa skal den paa den maade, som Kongen paa Rentekammerets Forestilling vil nærmere bestemme, paa Eierens Bekostning tages i forstmæssig Bedrift.

forstmand, men han studerede samtidens skovbrugslitteratur, både den tyske, engelske og franske, grundigt, og udførte som den første herhjemme videnskabelige undersøgelser af træernes vækst.

I 1781 havde kongen udstedt "Forordning angaaende de Kongelige Skove og Tørvemoser udi Danmark" – Fredskovsforordningens forgænger. På baggrund af dens bestemmelser var de kongelige nordsjællandske skove blevet udskiftet.

I 1805 var turen så kommet til de private skove. På grund af samfundets afhængighed af træforsyninger, og fordi det at dyrke skov er så langsigtet et projekt, blev det anset for et anliggende, der ikke kunne overlades til den enkelte skovejer. Der måtte statslige restriktioner og kontrol til, så skovene ikke skulle forsvinde.

Fredskovsforordningen bestod af to kapitler med i alt 22 paragraffer. Ifølge forordningen skulle skovene være udskiftede inden 1811, således at overskovs-, underskovs- og græsningsberettigede fik udlagt lodder geografisk fordelt efter skovenes tæthed. Under hensyntagen til arronderingsforhold blev tættere bevoksede strækninger udlagt til skov, som "ikke skal kunne forvandles til Ager, Eng eller Græsning".

Skovene blev pålagt skovtvang. Den udskiftede overskov skulle fredes og blev kun anset som værende sådan, "naar ingen Creature, Sviin undtagne, deri græsse, ingen Høslet deri under Træerne foretages, og den tillige er anordningsmæssigen indhegnet". Indhegningen kunne bestå af stengærder, jordvolde med grøfter, græs- eller lyngtørvsvolde, ris- eller tanggærder.

Det var overladt til den enkelte skovejer at bestemme, "paa hvilken Maade han vil gaae frem med ung Skovs Opelskning", altså vedligeholdelsen af skoven. Det kunne enten ske ved at anvende plukhugst og selvforyngelse eller ved at lave renafdrifter og kunstige kulturer.

Valgte skovejeren det sidste alternativ, skulle det indberettes til Rentekammeret, hvor der blev taget stilling til, om den anvendte fremgangsmetode var forsvarlig i henseende til skovens fortsatte vedligeholdelse. Det skyldtes, at man på dette tidspunkt ikke havde meget erfaring med renafdrifter.

Og der blev fred i skoven – efterhånden

Fredskovsforordningens bestemmelser om skovtvang var et voldsomt

Forordningen betød en skarp adskillelse mellem skov og landbrug. Mange steder blev der rejst stendiger for at forhindre kreaturerne græsning og muliggøre en intensiv produktion af træ i skovene.

indgreb i den private ejendomsret. Det var derfor nødvendigt at indføre en effektiv kontrol.

Systemet blev todelt. En retslig del blev varetaget af centraladministrationens lokale repræsentanter, amt-mændene, der hvert år skulle modtage indberetninger fra skovejerne. Det faglige tilsyn blev varetaget af forstuddannede mænd, der med mellemrum skulle berejse skovene. Ud over deres kontrollerende funktion var de også forpligtede til at rådgive skovejerne om den rette skovbehandling.

Kontrollen fungerede imidlertid ikke, og i de første ca. 50 år efter forordningens udstedelse led skovene under statens tøven og manglende helhjertethed. De årlige skovindberetninger indkom ganske vist regelmæssigt, men deres indhold var intetsigende og blev ikke fulgt op af inspektioner. Det faglige tilsyn var meget sporadisk.

Udskiftning og indfredning gik langsomt, og i 1830 var der stadig adskillige skove, hvor fællesskabet eksisterede, og husdyrerne græssede. Skovenes tilstand var stadig dårlig.

Omkring midten af 1800-tallet blev det besluttet at anlægge en strengere kurs overfor de private skovejere. Landet blev inddelt i et antal tilsynsdistrikter, der blev fordelt til overordnede skovbetjente.

Det var imidlertid et problem, at der aldrig var lavet en egentlig fredskovskonstatering, altså en registrering af hvor der stod højskov i 1805 - den skov som var omfattet af Fred-

skovsforordningen. Først i 1990-erne blev dette arbejde afsluttet.

En langtidsholdbar forordning

Fredskovsforordningen banede vejen for indførelsen af det ordnede skovbrug i de private skove og sikrede dermed, at produktionen af træ blev effektiviseret. Efterhånden blev der skabt en professionel stand af skovbrugere, der kunne lægge driftsplanner for de enkelte skove og udnytte de muligheder for en rationel drift, som forordningen skabte.

Der har været forsøgt angreb på Fredskovsforordningen, bl.a. i 1860-erne, hvor der blev fremsat forslag om dens ophævelse. Tanken var at skovene kunne "flytte vestpå" ud på den mere magre jord, så de østdanske jorder kunne anvendes til landbrug.

Fredskovsforordningen viste sig imidlertid at være mere "sejlivet" end som så. Den forordning, der oprindeligt var tænkt som en midlertidig foranstaltning, blev først afløst af en ny skovlov 130 år senere.

Skovloven fra 1935 og dens efterfølgere bygger på de samme grundprincipper om skovens beståen og vedvarende dyrkning som Fredskovsforordningen. Mens lovgivningen på skovområdet i andre europæiske lande blev liberaliseret, blev de danske skovejere pålagt skovtvang i al fremtid på de arealer, hvor der stod skov ved forordningens udstedelse. Det var med til at sikre skoven, men har formentlig også betydet, at den blev mere spredt i landskabet ... til

II Cap.) Om Skovenes Vedligeholdelse og Fredning. 14.) Ligesom det hidtil har været forbudt at omhugge Skov for Føde, vil Kongen ogsaa herefter, at den Strækning, hvorpaa nu staaer OverSkov, ikke skal kunne forvandles til Ager, Eng eller Græsning,

Fredningen af skoven defineres således i paragraf 14 starten af kapitel II "...den Strækning hvorpaa nu staaer Over-skov ikke skal kunne forvandles til Ager, Eng eller Græsning". (Gengivet fra eksemplaret i Landbohøjskolens Bibliotek hvor en tidligere låner har streget under).

Og skal en Skov ikkun ansees at være tilbørligen fredet, naar ingen Kreaturer, Sviin undtagne, deri græsse, ingen Høeslet deri under Træerne foretages, og den tillige er anordningsmæssigen indhegnet;

Og videre i paragraf 15: "Og skal en Skov ikkun ansees at være tilbørligen fredet, naar ingen Kreaturer, Sviin undtagne, deri græsse, ingen Høeslet deri under Træerne foretages, og den tillige er anordningsmæssigen indhegnet;..."

glæde for nutidens brugere af skoven.

Fredskovsforordningen fra 1805 kom til at markere et vendepunkt for de private skove. Ikke sådan at kursen blev lagt om over en nat. Der var snarere tale om det, man i dag kan kalde en supertanker-vending.

Kursen var bestemt og stod nedfældet i forordningens meget restriktive paragraffer, men det tog tid, lang

tid. Det skyldtes dels et mangelfuldt tilsyn, men også en uvilje fra selv ledende skovbrugerens side mod at lukke husdyrene ude fra skovene og fokusere på træproduktion.

Nu sker der atter omvæltninger i de danske skove. Lad os håbe, at der bliver tænkt lige så langsigtet og holdbart, som det skete i 1805.

17.) Det overlades vel til Skoveieren selv, paa hvilken Maade han vil gaae frem med ung Skovs Opelskning, enten ved at opelske ung Skov i hele Skoven, eller, i Tilfælde af, at han ved regulaire Hugster vil benytte Skoven, ved alene at opelske ung Skov der, hvor Hugsten forstmæssigen foretages.

Skovejeren skal forynge skoven (paragraf 17): "Det overlades vel til Skoveieren selv, paa hvilken Maade han vil gaae frem med ung Skovs Opelskning, enten ved at opelske ung Skov i hele Skoven, eller, i Tilfælde af, at han ved regulaire Hugster vil benytte Skoven, ved alene at opelske ung Skov der, hvor Hugsten forstmæssigen foretages." Den første metode kalder vi i dag plukhugst. Den anden er regulær højskovdrift med renafdrift. Denne metode var ret ny på den tid og kunne misbruges til skovslagning; derfor skulle skovejeren lave en driftsplan, som skulle godkendes af Rentekammeret.

Turbo start af nordmannsgran kulturer?

Plantning i august/september sikrer effektiv kulturetablering

Plant kvalitetsplanter – derfor

Kraftige 2/1, 2/2 og 3/0 Ambrolauri, Tlugi (egen frøimport afd. 10+11) 15-25 cm. Nobilis 2/1 Proveniens C.F. Flensborg og Overgaard. Planter til nicheproduktion bl.a. Cryptomeria, Hønsbenstræ og øvrige løv- og nåletræer.

BOLS

FORST
PLANTESKOLE

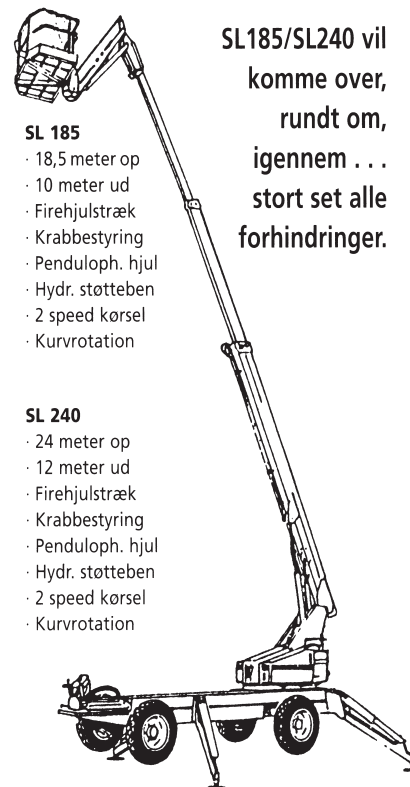
TLF. 75 76 00 43 - Fax 75 76 02 04

bolsfrst@post10.tele.dk

Med venlig hilsen

Marianne og Lars H. Bols

SELVKØRENDE BOMLIFTE

SL185/SL240 vil komme over, rundt om, igennem ... stort set alle forhindringer.

SL 185

- 18,5 meter op
- 10 meter ud
- Firehjulstræk
- Krabbestyring
- Penduloph. hjul
- Hydr. støtteben
- 2 speed kørsel
- Kurvrotation

SL 240

- 24 meter op
- 12 meter ud
- Firehjulstræk
- Krabbestyring
- Penduloph. hjul
- Hydr. støtteben
- 2 speed kørsel
- Kurvrotation

Salg og udlejning af skovlifte.

DANILIFT

SØNDERVANG 5 · 9640 FARSØ · 9863 1599

Store lagre

af råtræ

Södra laver en snes vandlagre som næste sommer vil rumme 4,2 mio. m³ tømmer.

Halvdelen af det svenske stormfald er nu oparbejdet. Og resten er klaret i sommeren 2006.

Der lagres træ i to søer – plus et stort antal sprinklerlagre.

Ved udgangen af juni havde man stort set oparbejdet halvdelen af det svenske stormfald som opgøres til 75 mio. m³.

Der var på det tidspunkt beskæftiget 1.150 skovningshold – heraf 300 udenlandske fra 13 lande. Træet blev kørt bort af 1.290 lastbiler, heraf 858 svenske og 432 udenlandske, og hver dag afgik 11 tog fra området.

En del af træet eksporteres, bl.a. til Finland. Den eksport stoppede dog brat da der midt i maj udrød strejke i den finske papirindustri. Strejken varede til starten af juli.

Dispensation til lastbiler

Efter stormfaldet manglede der lastbiler. For at sikre transporten af de store værdier der var væltet gav den svenske regering dispensation til at biler fra de nye EU-lande kunne køre i Sverige. Denne dispensation udløb

30. juni, men blev i sidste øjeblik forlænget frem til 30. november.

Det trak ud med en forlængelse, bl.a. fordi der har været problemer med de østeuropæiske lastbiler. Politiet i Kristianstad nævner fejl på bremses og trækanordninger, samt overlæs og manglende fastgøring. Der har været ulykker med biler som har tabt last ud over modkørende biler.

Da regeringen forlængede dispensationen blev alle berørte parter opfordret til ikke at sætte trafiksikkerhed og arbejdsmiljø over styr. Der er nu pligt til at oplyse udenlandske chauffører om gældende regler i den svenske trafik. Södra har udtrykt tilfredshed med forlængelsen og har udtalt forståelse for regeringens krav.

Södra's oparbejdning

Södra skal oparbejde 28 mio. m³, og de havde nået 14 mio. da sommerferien startede. Der har været 470 skovningshold i gang, mod normalt 212.

I juli lavede man hugststop i tre uger, så lastbilerne kunne nedbringe lagrene. Efter sommerferien nøjes man med de faste entreprenører. Målet er at hele stormfaldet er oparbejdet i april 2006.

Den 1. juli 2006 regner man med at have 4,2 mio. m³ tømmer på vandlagre. Södras savværker øger produktionen med 300.000 m³ i år og lægger et årsforbrug, godt 4 mio. m³ på lager.

Cellulosetræet lagres ved bilvej – det er ikke økonomisk eller praktisk muligt at lægge det på vandlagre. Det ventes at der 1. juli 2006 er et lager på 6,5 mio. m³, og det vil være brugt i 2008. Södras industrier har normalt et årsforbrug på 7,5 mio. m³.

Sveaskog

Sveaskog (de svenske statsskove) skal i løbet af i år tage sig af 3 mio. m³ i egne skove samt hos naboskovejere og samarbejdspartnere. Frem til slutningen af maj havde de oparbejdet 1,8 mio. m³. Fra juni går tempoet ned, og de nøjes med deres faste entreprenører.

Der er planer om vandlagre på 340.000 m³, især grantømmer.

Lagring i to søer

Stormfaldstræ lagres overvejende i sprinklerlagre på landjorden, men der bliver også lagt træ ud i søer. Södra har fået tilladelse til at udlægge 300.000 m³ i Kisasjön frem til 2006 (syd for Linköping), og 250.000 m³ i Boasjön til og med 2008 (ved Ljungby).

Stormfaldet i Danmark

Tilskud til genplantning

Stormrådet har udsat fristen for at indsende ansøgning om tilskud til genplantning efter stormfaldet fra 9. september 2005 til 31. december 2005. Store stormfaldsarealer er ikke oparbejdede til september på grund af mangel på maskiner og afsætning fra træet. Desuden er skaderne så store at det er svært at opføre arealerne korrekt i tide.

Luftfotos

Som hjælp til arealberegningen har Skov- og Naturstyrelsen lagt luftfotos af de stormramte egne ud på <http://stormfald2005.skovog-natur.dk>.

Man bruger sit ejendomsnummer som indgang og kan se luftfotos optaget i april-juni 2005, luftfotos fra 2004, samt det almindelige 4 cm kort. Der er tale om orthofotos, dvs. de er oprettede og dermed målfaste og egnede til arealberegning.

Man kan indtegne arealer der søges tilskud til på luftfotoet. Til hvert areal knyttes automatisk oplysninger om nummer, areal og omkreds i et oplysningsfelt. Man kan veksle mellem fotos fra 2005 og 2004, samtidig med at man kan se de indtegnede arealer.

Stormfaldstog

Hedeselskabets kunder har haft et stormfald på 600.000 m³, og noget af dette træ bliver nu sendt med tog til Østrig. I starten af juni afgik det første tog fra Frederikshavn med en længde på 550 m. Hver uge afgår et tog, så der til nytår er afsendt i alt 40.000 m³.

Myndighederne har sagt at de er klar over at der er risiko for skader på miljøet i form af iltsvind. Men i bedømmelsen af ansøgningen indgår også hensyn til samfundsøkonomi og beskæftigelse, især når miljøskaderne ikke er af "langsigtet natur".

Stormfaldsturister

I denne sommer er der opstået et nyt begreb i Sydsverige. Turister som vil ud og se på stormfald.

Det mest populære sted er Byholma hvor der laves et kæmpe råtrælager. Der er nu anlagt en parkeringsplads og opsat skilte for at lede turi-

En stormfaldsramt skovejer udnytter noget af træet til nye formål (set ved landevejen øst for Ljungby).

sterne ind til stedet og informere dem. Man vil undgå at de går i vejen for lastbilerne, og at de klatrer op på de store stakke for at blive fotograferet.

Lageret er anlagt på landingsbanerne til en tidligere militær flyveplads. Hvert døgn kommer 150 lastbiler, og der laves 12 stakke, som hver er 13 m høje og 2 km lange. 312.000 m³!

Vejvisning: Fra Ljungby kører man ad vej 25 mod Halmstad og drejer fra mod Lidhult. Det kan være lidt svært at finde den rigtige indkørsel, men efter lidt tid kommer der skilte.

Vil man se stormfald anbefales at køre østpå fra Ljungby mod Tutaryd og Agunnaryd. Eller mod nordvest i retning af Vittaryd, Bolmsö og Lagan. Men som nævnt i Skoven 6-7 er mange af de store flader allerede oparbejdet.

Mangel på granfrø

Efter stormfald skal alle i gang med at genplante – men nu mangler der frø.

Den kolde og våde sommer i 2004 betyder at granen stort set ikke blomstrer i år, og dermed bliver frøhøsten meget lille. Det er flere år siden der har været en god frøhøst i Sydsverige, så lagrene af især forædlet frø er næsten i bund.

Få insekter

Der har været frygt for at barkbiller kunne blive opformeret når der lå store mængder dødt ved i skoven. Men det kølige forår i Sverige har gjort at bestanden ikke er øget nævneværdigt. Skovbrande har heller ikke været noget større problem endnu.

sf

Kilder:

www.sodra.se, www.ystadsallehanda.se, www.nordicforestry.org, www.skogforsk.se, www.sveaskog.se, www.sydsvenskan.se, www.sr.se

Skogsindustrierna 2/05

Om spor efter TBE-virus og efter los i Danmark

Af Per M Jensen 1), Kåre Mølbak 2), Jean Vennerstrøm Andersen 1)

Der er ingen som ved med sikkerhed om flåtbåret hjernebetændelse findes i hele Danmark.

Sundhedsstyrelsen anbefaler ikke vaccination mod TBE i Danmark uden for Bornholm.

Rettelse til artiklen: "Flåtbåret hjernebetændelse ikke kun på Bornholm"; Skoven 5/2005, side 249.

I en artikel om flåtbåret hjernebetændelse i Skoven 5/05 fremføres det at flåtbåret hjernebetændelse – også kaldet TBE-virus – nu findes i hele Danmark. Dette er der ingen som ved med sikkerhed!

Ligeledes skal det fastslås at forfatteren til artiklen i Skoven 5/05 ikke er Jean Vennerstrøm Andersen. Hun har blot i en tidligere udgave af Skoven (Skoven 6-7/04) skrevet den del af teksten der er anvendt som udgangspunkt. Under redigeringen er der sket en betydelig drejning af konklusionen.

Artiklen om flåtbåret hjernebetændelse har medført en del forespørgsler til os (denne artikels forfattere) om risikoen for sygdom ved flåtbid. Der er derfor behov for at videregive den nuværende viden om TBE virus i Danmark samt om de usikkerheder der er knyttet hertil.

1) Den Kongelige Veterinær og Landbohøjskole

2) Statens Serum Institut

Antistoffer i rådyr

Vi er ganske sikre på at der er TBE (lignende) antistoffer i danske rådyr i det meste af Danmark. Vi er også sikre på at der ikke er sket en fejl i analysen for disse antistoffer, da den er blevet udført af et særligt laboratorium i Østrig med ekspertise i denne analyse.

Dette er dog ikke entydige observationer da efterfølgende undersøgelser på får og mennesker ikke har medført fund af antistoffer. Der er kort sagt både oplysninger der taler for og imod.

Forklaringen på de lidt modstridende resultater kan for eksempel være, at det svært at få infektionen, og at det kun sker hvis man færdes rigtig meget i skoven – som rådyr gør. Det skal bemærkes at 10 % af rådyrene havde antistoffer, hvilket ikke er meget når man ser på det antal timer de forventeligt er i skoven og den mængde flåter de bliver bidt af.

Når dette er sagt, så er der ikke mere der kan siges med sikkerhed.

Der findes minimum to typer virus som kan give de fundne antistoffer – den ene anses for at kunne give sygdom hos mennesker (TBE) og den anden er relativt uskadelig (Looping III). Vi ved ikke ud fra fund af antistoffer hvilken virus der er tale om. Begge virus findes på Bornholm.

En ny historie om en los?

Visse dele af omtalen af TBE i Danmark er begyndt at ligne historien om "Lossen i Stenderup Skov" (Skoven 02, 03 og 05 i 1998). Med hensyn til lossen nåede man på baggrund af fodspor til den konklusion at der var en los i skoven. Den konklusion blev givet af de bedste eksperter på området og var også en god forklaring

på de døde rådyr der blev fundet.

Ingen har imidlertid med sikkerhed set lossen i live, og den er ikke blevet fundet død. For alt hvad vi ved har den aldrig været der.

Antistoffer er i princippet også fodspor – blot er de afsat i vores immunforsvar. Det er dog kun fodspor. Man har endnu ikke fundet hverken virus eller personer med hjernebetændelse der har antistoffer mod TBE.

Vaccination

I Danmark er det Sundhedsstyrelsens ansvar at udarbejde anbefalinger om vaccination – ofte på baggrund af rådgivning fra bl.a. Statens Serum Institut. Vaccinationer anbefales udelukkende når disse med god sandsynlighed kan forebygge sygdom.

Fundet af antistoffer i rådyr fra danske skove er for så vidt uden betydning for anbefalinger om vaccination mod TBE, for der er ingen der ved, om der også er sygdom forbundet med infektionen. Indtil dette eventuelt er dokumenteret, er der ingen grund til at anbefale vaccination af enkeltpersoner eller grupper i Danmark uden for Bornholm.

Der er pga. fundet af TBE lignende antistoffer en forhøjet opmærksomhed, og der gennemføres studier med henblik på at finde virus. Der er også en øget overvågning af sygdomstilfælde blandt mennesker. Det skal understreges, at der ikke er påvist tilfælde af flåtbåren hjernebetændelse erhvervet i Danmark uden for Bornholm.

Der er dog stadig god grund til at være opmærksom på flåterne, bl.a. fordi disse i hele landet kan overføre borrelia-bakterier.

Middelalderkov i Skotland

I middelalderen var lavlandet i Skotland dækket af løvskove, mens højlandet rummede skovfyr og birk. Langt det meste skov forsvandt dog efterhånden som skoven blev hugget, og kvæg og får blev sendt på græs. Kun nogle få procent af den oprindelige skov findes i dag.

I løbet af 1900 tallet er skovarealet steget kraftigt ved skovrejsning, langt det meste med sitkagran. Men i de senere år er man begyndt at genskabe lidt af den oprindelige skov.

Det hidtil største projekt af denne art skal nu føres ud i livet i området omkring Loch Katrine, 50 km nord for Glasgow. Søen indgår i Loch Lomond & The Trossachs National Park på 1865 km².

Statsskovbruget, Forestry Commission, har forpagtet et areal på 9.600 ha over 150 år fra Scottish Water, som leverer drikkevand til Glasgow. Vandværket har haft området for at beskytte vandreservoiret, men det er ikke længere nødvendigt.

I de lavere liggende områder bli-

Loch Katrine nord for Glasgow vil om tyve år rumme en stor skov af oprindelige træarter.

ver der mindst 2.000 ha med eg, hassel, røn, el, pil, enebær, ask, fuglekirsebær og asp. Højere oppe kommer der skovfyr og birk, mens de højestliggende dele vil få krat af buske og små træer. Projektet vil blive gennemført over en periode på 10-20 år.

Arealer tæt på eksisterende skov vil man overlade til naturlig tilgroning. Andre steder laves kunstige kulturer baseret på lokale frøkilder. Valget af træart på den enkelte lokalitet sker ud fra en bedømmelse af

de lokale vækstforhold (jordbund, klima osv.).

Nogle områder vil blive afgræsset af kvæg og får for at se om lavintensitets-græsning kan bevare åbne områder af værdi for dyrelivet.

Den ny skov ved Loch Katrine vil indgå i et netværk af skove omkring Loch Lomond hvor man er ved at genskabe skove med oprindelige træarter. Der vil blive tale om over 8.500 ha fordelt på en halv snes ejendomme ejet af staten og private (en af disse er i øvrigt Aage V. Jensens Fonde). Det vil blive det største område syd for det skotske højland med oprindelige træarter, og det største i Skotland med løvtræer.

Der findes tre andre områder i Skotland hvor man er ved at genskabe den oprindelige skov (Speyside, Inverness-shire og Western Highlands). Her er jordbund og klima dog anderledes, så der bliver tale om skovfyr.

Kilder

Pressemeddelelse fra Forestry Commission Scotland 15.5.05 (www.forestry.gov.uk)
www.lochlomond-trossachs.org

Fremtidens nobilisproducent

- har den rigtige aldersklassefordeling!

Har du?

Bredtdækkende sortiment i Nobilis og Nordmannsgranplanter.

JOHANSENS PLANTESKOLE

Peter L. Jensen
Damhusvej 103
Brøndsted · 7080 Børkop
Tlf.: 75 86 62 22
Fax: 76 62 01 08
E-mail: plj@johansens-planteskole.dk

SUSÅ PLANTESKOLE

Jan H. Olsen
Villa Gallinavej 10
4690 Haslev
Tlf.: 56 32 60 52 · Fax: 56 32 56 31
Bil: 20 14 60 52
E-mail: jho@susaaplanteskole.dk

Ny portal om svampe

Københavns Universitet har oprettet en portal om svampe – *www.svampe.net* for at gøre det lettere at finde information om svampe. Bag portalen står to svampekere – Henning Knudsen og Christian Lange.

Portalen henvender sig til alle, der vil søge viden om svampe eller finde andre med samme interesse. Landet over arbejdes der med svampe i mange miljøer og af mange mennesker, men oftest meget spredt.

Ambitionen med portalen er at gøre det enkelt at finde information om svampe i form af bøger, databaser eller mennesker.

Portalen indeholder hjemmesider fra universiteter, svampeforeninger, svampedyrkere, firmaer som bekæmper svampe, bl.a. hussvampe, indeklima-konsulenter, ostedyrkere, svampeentusiaster, medicinfirmaer, bryggerier og andre.

Hjemmesiderne er fundet ved søgning på nettet, og flere kan føjes til. For de fleste siders vedkommende

fremgår det umiddelbart hvilken relevans, den har til svampe. Hos nogle firmaer findes der ingen information om svampe, selv om deres produkter er baseret på svampe, fx biotek-firmaer, bryggerier, bagerier og skimmelostefabrikanter. De er alligevel medtaget for indirekte at give en

oversigt over det, svampene bliver brugt til.

Biblioteksstyrelsen under Kulturministeriet har venligst ydet støtte til portalen under DEFF-programmet.

Pressemeddelelse fra Botanisk Have & Museum (under Københavns Universitet).

600 ha statsskov sælges

Miljøministeriet vil nu sælge 7 mindre statsskove i Jylland. Der er tale om i alt 581 ha, som forventes at indbringe ca. 30 mio. kr:

Nees Skov vest for Holstebro, 128 ha
Vind Plantage syd for Holstebro, 49 ha
Nørhede syd for Holstebro, 159 ha
Brosbølgård syd for Skjern, 47 ha
Enderup Skov vest for Gram, 94 ha
Ellegård Plantage syd for Jels, 46 ha
Del af Vejrbæk Skov nord for Padborg, 58 ha

Salget sker inden for rammerne af et forlig mellem regeringen, Kristendemokraterne og Dansk Folkeparti i foråret 2003.

Aftalen indebærer at der kan sælges op til 1.500 ha af de statsskove som indeholder færrest natur-, miljø- og velfærdsinteresser – især ikke-bynære skove. Indtægterne skal anvendes til en ekstra indsats inden for habitatområder, mere skov og natur omkring hovedstaden, og yderligere skovrejsning.

Der er tale om 2. salgsrunde inden for forliget. Den første runde fra oktober 2004 omfattede 389 ha: 260 ha ved Ballerum (v. Hanstholm), 140 ha ved Haverslev (op til Tingskoven v. Brovst), 10 ha v. Oksbøl (Borre plt.) og 15 ha v. Hjelmvrå (v. Haderslev).

Provenuet blev brugt til at købe Århus Plantage i Mols Bjerge på 94 ha hvor en del af nåleskoven ryddes og overgår til overdrev og selvsået løvskov. Desuden blev der købt flere mindre arealer i Thy på i alt 64 ha hvor man vil genskabe den tidligere naturtype i form af klithede og sø.

*Kilder: www.sns.dk
13.6.05 og 1.10.04*

Træpiller skal behandles med følelse

Brugere af træpiller klager af og til over at der er for meget smuld i pillerne. Årsagen kan selvfølgelig ligge hos fabrikken – men det kan også opstå på vejen fra leverandør til forbruger. Pillerne skal håndteres varsomt.

Hvis pillerne leveres med blæsebil – det er mest praktisk for mange husejere – så skal der være så få bøjninger i rørføringerne som muligt. Stigningen bør især være i starten af rørføringen. Et blæsetryk på 5-6 bar er nok.

En fodersilo hvor bunden hælder 60 grader er velegnet. Bedst er det hvis pillerne passerer gennem en cyklon som spreder piller og smuld jævnt i siloen.

Hvis pillerne skal transporteres med en snegl er en flex-snegl bedst. Han man i forvejen en kornsnegl skal man sætte farten ned for at undgå at skade pillerne.

Men først og fremmest skal pillen naturligvis være i orden fra fabrikken. Statoil har nu taget initiativ til at samle producenterne af træpiller i en gruppe under Energibrancheforeningen. Målet er at blive enige om en fælles måde at deklarere pillerne på så forbrugerne lettere kan sammenligne produkterne.

Kilde: Dansk BioEnergi juni 05

Skov på Langeland

Henrik Staun: Skove og skovbrug på Langeland – fra istid til nutid. 560 sider, rigt ill. i farver, 21 x 28 cm. Udgivet af Langelands Museum 2005. Pris 299, indbundet, udgivet med støtte fra Aage V. Jensens Fonde. Forhandles af museet og boghandlere på øen.

Når man har boet på Langeland i 54 år har man samlet megen viden om øens skove. Det har skovrider Henrik Staun brugt til at skrive en bog af et omfang og en kvalitet som sjældent ses. Bogen er på 560 sider i stort format og rigt illustreret med et stort antal velvalgte farvefotos.

Bogen er inddelt i tre hovedafsnit:

Natur og kultur fortæller om skovens naturforhold – om vedplanter, urter og fauna, om forskellige driftsformer, stubhaver (=stævningskov) og kulturspor (fra fortidsminder til skanser og iskældre).

Skovbrugshistorie beskriver skovens historie lige fra træernes indvandring frem til nutidens skove.

Især de sidste to hundrede år omtales udførligt med næsten 200 sider, bl.a. om de personer som arbejdede i skoven.

I nogle tidsperioder har Henrik Staun dykket ned i gamle regnskaber, driftsplaner og korrespondance. Man ser således at der i 1800 var ca. 40 skovfogeder på øen. Og en gennemgang af 1688 matriklen giver et øjebliksbillede af skovens udstrækning og tilstand, fra nord til syd.

Langelands historie 2004 fortæller om hver eneste skov i dag. Dens træarter, plante- og dyreliv, skovhistorie, terræn, fortidsminder – eller hvad der nu kan fremhæves for netop denne skov. Henrik Staun har været ude i enhver krog på øen, også de skove som han ikke har passet i sin tid som aktiv skovbruger.

Teksten er grundig, men velskrevet og fængende – Henrik Staun skriver lige så godt som han taler. Det er en bog som kan læses med stor fornøjelse såvel af den lokalkendte som af alle skov- og naturinteresserede.

Dyrehaven

Torben Christiansen: Dyrehaven. Fotos: Peter Lassen. 268 sider, indbundet, rigt ill. i farver, 21 x 29 cm. Politikens Forlag 2005. Pris 299 kr, sælges hos alle boghandlere.

“Dyrehaven” er Jægersborg Dyrehave nord for København, og den har været beskrevet mange gange i bøger. Den nyeste bog er lavet af to fagfolk – teksten af skytten Torben Christiansen og de mange flotte fotografier af skovløber Peter Lassen. De har – ligesom Henrik Staun – baggrunden i orden gennem tilsammen 54 års erfaring fra skoven.

Torben Christiansen fortæller om Dyrehavens tilblivelse, om skovene og vanskeligheden ved at forny dem, samt sletterne. Mere end 1/3 af

bogen er sat af til hjortene. Om bestandens historie og de tre vildtarter, og om det store arbejde med at forvalte bestanden så den stadig er sund og kan nydes af de mange gæster i Dyrehaven.

Et kapitel fortæller om Dyrehavens mange bygninger. Først og fremmest Eremitagen, men også huse til de ansatte, traktørsteder og foderhuse – og Dyrehavsbakken med alle dens forlystelser. Og et andet kapitel fortæller om hvordan skoven bruges til daglig af almindelige skovgæster, til ridning, motionsløb, jagt og golf.

Det første man falder over er de mange stemningsfulde farvefotos, især af hjortene og af landskabet. Men når øjet er mættet bør man kaste sig over Torben Christiansens både grundige og velskrevne tekst som kan læses med udbytte af enhver med interesse for skov, vildt og natur.

Maj og juni 2005

Maj gav godt 1/4 mere nedbør end normalt.

Temperaturen blev i snit svarende til normalen. Den 28. blev der målt 30,7 gr. i Sønderborg – det er 58 år siden der er målt så høj temperatur i maj. I uge 20 er der 2 steder målt frost – lavest i Billund med -1,6 gr., og 13 steder er der målt under 2 gr. (dvs. risiko for frost på udsatte steder).

Juni har givet en nedbør stort set som normalen. Det meste faldt i første halvdel af måneden.

Temperaturen blev lidt under normalen, og det var især køligt i første halvdel. Den 8. var det koldt i Midtjylland med 0,4 gr. i Isenvad og 1,6 gr. i Billund – ellers er der kun målt over 3 gr. overalt i landet.

Juli har givet 95 mm på landsplan – det er 44% over normalen. Især det sydlige Jylland fik meget. Langt det meste faldt i sidste halvdel af juli, ofte ledsaget af torden. I weekenden 29.-31. juli blev der målt 50-70 mm mange steder i det østlige Jylland og det østlige Sjælland. Kraftigst i Kolding med 39 mm på en halv time.

Temperaturen blev i snit 1,6 gr. over normalen. Den laveste temperatur blev så høj som 7 gr.

Måneden var klart delt i to dele. Den 1.-14. juli med temperaturer op til 24-25 gr., 15-25 mm regn og 100-140 soltimer, afhængigt af landsdel. Mens perioden 15.-31. juli kun gav op til 19-21 gr., 60-90 mm regn og 40-70 soltimer.

Nedbør,mm	Maj		Juni		Juli
	Målt	Normal	Målt	Normal	Målt
Amt					
Nordjyllands	63	49	65	54	79
Viborg	64	49	49	56	84
Århus	60	46	51	50	96
Vejle	74	53	49	60	121
Ringkøbing	66	51	47	58	83
Ribe	77	50	46	62	119
Sønderjyllands	68	52	55	62	111
Fyns	40	46	57	53	108
Vestsjællands	45	43	55	49	67
Nordøstsjælland	54	42	52	52	88
Storstrøms	42	43	54	49	86
Bornholms	44	37	24	42	62
Lands gennemsnit	61	48	53	55	96

Nedbør,mm	Maj		Juni		4/7-1/8
	Målt	Normal	Målt	Normal	Målt
Temperatur°C					
Middel	10,8	10,8	13,9	14,3	17,1
Absolut min.	1,4		4,5		10,1
Absolut max.	26,1		25,6		27,9
Antal soltimer	208	209	245	209	165
Antal frostdøgn	0,1	0,7	0,0		0,0
Antal graddage	193	183	100	97	27

Vindstyrke hyppighed, %, større end eller lig:

	Målt	Normal	Målt	Normal	Målt
Styrke 6 (hård vind)	3	5	7	5	7
Styrke 8 (hård kuling)	0	0	0	0	0
Styrke 10 (storm)	0	0	0	0	0
Hyppigste vindretninger	V,SV	V,Ø	V	V	V

Flisværk med akkumulering

Thyborøn Fjernvarme havde et positivt problem: Der kom stadigt flere kunder, og den eksisterende fliskedel havde svært ved at følge med det stigende forbrug.

Løsningen ville normalt være at bygge endnu en kedel. I stedet valgte man den for et flisfyret værk ret utraditionelle løsning at lave en akkumuleringstank på 1560 m³. Tanken varmes op i løbet af natten når behovet ikke er så stort, og så supplerer den kedlen om morgenen når der er behov for ekstra meget varme.

Tanken har samtidig nogle driftsfordele.

- Kedlen kan nu køre med samme – og lidt lavere – belastning hele døgnet. Det giver en mere effektiv forbrænding, man sparer vedligehold når belastningen er lavere, og der er større sikkerhed for at den kan holde de 7-8 år den har tilbage.

- Der står en oliekedel i reserve hvis anlægget skal repareres, eller hvis kranen falder ud – men det er meget sjældent der er behov for den nu. Tanken kan nemlig dække varmebehovet 10-12 timer på de koldeste vinterdage. Om sommeren rækker en fyldt tank til 4-5 dage, så det er også muligt at klare det årlige eftersyn uden at bruge ret meget olie. Det betyder en del for økonomien, for olien er fire gange dyrere end flis.

- Efter ombygningen kan kedlen bedre håndtere flis i varierende kvaliteter.

Halvdelen af værkets flis købes hos Hedeselskabet, mens resten importeres via Energi Danmark. Den vestjyske snusfornuft gør at man ikke at nøjes med én leverandør.

Det tilføjes at Herningværket ikke har givet problemer med forsyningen af dansk flis – sådan som man en overgang frygtede det.

I Thyborøn er det frivilligt at tilslutte sig, men i løbet af de sidste ti år er antallet af tilsluttede huse øget med 25% eller næsten 200. I dag er 940 huse ud af 1100 med. Måske fordi værkets varmepris har været uændret i fem år.

Kilde: Fjernvarmen 6-7/2005

Korrosion i røgrør

Thyborøn Fjernvarme deltog for et par år siden i et projekt der skulle nedsætte korrosion i røgrørene fordi forbrændingstemperaturen var for lav.

Problemet blev løst ved en udmuring i kedlen og en recirkulation for at øge temperaturen på røgsiden. En rapport om projektet kan ses på www.danskfjernvarme.dk > F&U konto > Projektrapporter > Projekt 2001-04

● Køb af træ på roden

● Maskinskovning

● Udkørsel af træ

● Maskinplantning

● Oprilning

● Rydning af stød og kvas

● Knusning

● Reolpløjning

● Rodfræsning

Skoventreprenører

Skovgade 20

7300 Jelling

Biltel. 22 25 50 21

20 73 71 73

Fax 76 80 14 00

Vær forberedt på skovbrand

Svenskerne er meget bekymrede for store skovbrande i denne sommer med stormfald i Sydsverige. Dels ligger der en masse tørt træ som kan brænde, dels er det svært at bekæmpe en brand i et område på steder med en masse stormfældede stammer.

I Skogen bliver der givet en række råd med henblik på folk i lokalområdet som melder sig frivilligt til at hjælpe brandfolkene:

- Meld dig til brandchefen først. Gå ikke ud i skoven selv og gå i gang. Brandchefen skal kunne styre mandskabets indsats effektivt. Og der skal være nogen som ved at du er ude i skoven.

- Forsøg at få en instruktion. Der hersker ofte kaos ved en stor brand. Men alle som deltager i brandbekæmpelsen bør have i hvert fald en kort instruks i hvad de skal gøre.

- Tag ikke unødvendige chancer. Gå ikke ind i stormfældede områder som brænder, selv om det ser tillokkende ud – det er bedre at forsøge at stoppe branden andre steder. Hvis man er tæt ved branden er der fare for at gnister kan antænde skoven uden for brandområdet – sørg for at have ryggen fri og flugtvejen sikret.

- Tag vand og mad med. Det kan blive lange varme dage, og branden venter ikke på at du holder frokostpause.

- Vær korrekt påklædt. Brug ikke syntetiske stoffer – bedst er kraftigt bomuldstøj. Uld er for så vidt også godt, men bliver meget varmt i alle rede varme omgivelser. Læderfodtøj er bedst til fødderne – men gummi-støvler fungerer også. En enkel plastichjelm kan være på sin plads, især hvis du arbejder med efterslukning. Brændte træer, uden nåle, falder til jorden næsten lydløst.

- Tag korrekt udrustning med. Man kommer langt med branddasker, spade og vandkande. En lille håndsav kan være brugbar og er bedre end en økse. En traktor kan være nyttig, måske med plov eller harve. En opladet mobiltelefon er et udmærket redskab – god kommunikation er forudsætning for en effektiv brandbekæmpelse.

Kilde: Skogen 6-7/05

Bryllupsfoto koster

Der er mange brudepar som efter vielsen har lagt vejen forbi Vallø Slot. Slottet danner en smuk, romantisk baggrund for deres bryllupsfoto.

Fremover må de have penge op af lommen. Vallø Stift har nemlig indført et gebyr på 1.000 kr for at give adgang til parken med en fotograf. For stiftet drejer det sig om at finde nye indtægter i et jordbrug som er presset økonomisk.

Stiftets hjemmeside oplyser generelt at man kan optage foto og/eller film i Slotsparken, foran Slottet, i skoven eller ved andre af Stiftets ejendomme mod en skriftlig tilladelse fra Stiftskontoret og mod et aftalt gebyr. Man skal henvende sig senest 14 dage før optagelsen tænkes gennemført.

Kilde: *Fyens Stiftstidende 24.7.05, www.valloe-stift.dk*

Sikring mod strømsvigt

Flisfyrede varmekæder kan ikke tåle at strømmen svigter i længere perioder. De er nemlig foret med ildfaste sten som bliver ved med at afgive varme selvom strømmen går. Det kan give skader på rørene og i røgrensningsanlægget.

Det opdagede man på Frederiksværk Fjernvarmeanlæg da strømmen forsvandt på det meste af Sjælland 23. september 2003. Det kostede 150.000 kr. For at undgå skader vil man nu have et nødstrømsanlæg til 1 million.

Der sker hvert år mellem to og fire strømudfald som kan påvirke varmeanlægget. De mindre udfald betyder kun lidt, men et længerevarende udfald kan altså give skader på værket.

Kilde: *Dansk BioEnergi april 2005*

Junckers gulve fra Malaysia

Junckers vil nu sælge billige lameltrægulve produceret i Malaysia. Som supplement til de traditionelle massivtrægulve fra fabrikken i Køge.

Der bliver tale om række nye gulvtyper som fremstilles efter Junckers kvalitetskrav, så Junckers kan sætte sit eget varemærke på. Gulvene kommer først på markedet i Danmark, og slår de an kommer de ud på flere markeder.

Der er tale om en ny stil fra Køge. Siden grundlæggelsen har kun produceret gulve af massivtræ af især bøg. I perioder har man dog solgt lameltrægulve fra andre producenter, men ikke under eget navn. Hos Junckers er man overbevist om at de nye produkter vil øge det samlede salg og ikke vil gå ud over salget af massivtrægulve.

Salget af trægulve i Europa er stigende – fra 2003 til 2004 var det en vækst på 10%. Det er primært de billigere lameltrægulve som går frem, mens det kniber med de massive gulve. Trægulve udgør kun ca. 5% af det samlede gulvmarked – resten er fliser, linoleum eller laminater.

Lameltrægulve består af flere tynde lag som er limet sammen til den færdige gulvplanke. Den dyre træsort på overfladen er kun få mm tyk, og dermed bliver gulvet billigere.

Junckers blev rekonstrueret sidste år efter omfattende tab. Regnskabet for 2004 viste en omsætning på 676 mio. kr og et ordinært resultat på +173 mio. kr. For 2005 ventes en vækst i omsætning på 3% og et ordinært resultat på +10 mio. kr.

Kilder: *Jyllandsposten 7.7.05, www.junckers.dk 13.6.05*

GRØFTER!

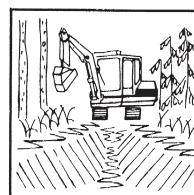
40 41 62 44

Den direkte forbindelse til perfekt grøftearbejde.

Lille effektiv maskine. – Skovl med anlæg til almindelige grøfter. – Rabatskovl til dybe grøfter samt grøfter i blødt terræn. – Desuden skovle på 300, 360, 500 og 1600 mm. – Til dræn, vand og planering!

ENTREPRENØR

JOHAN PEDERSEN

- Gravning af nye grøfter
- Gravning til vandrør
- Nedlægning af rør i overkørsler
- Rensning af grøfter
- Gravning til dræn
- Planering af mindre veje samt spor

HØJ KVALITET
FAST METERPRIS

ANBÆKVEJ 10
8450 HAMMEL - 86 96 29 10
BIL TLF. 40 41 62 44

STIHL®

FS 250 Kratrydder

Stor og kraftig kratrydder med ElastoStart og antivibrations-system. Brugervenlig betjening - start, drift og stop aktiveres i håndtaget. Langtids luftfilter-system med kompensator. Leveres med trimmerhoved AutoCut 25-2, savklinge mejsel-tand ø 200-24, bæresele samt beskyttelsesbriller.
Normalpris Kr. 4.396,-
40 cm³ • 2,2 hk • 6,7 kg

Kr. **3.596,-** Excl. moms

**SPAR
800,-**

Alle priser er excl. moms. Tilbud gældende t.o.m. 30.09.2005

www.stihl.dk eller tel: 3686 0500 oplyser nærmeste forhandler

Maskinel magasinpost

Id-nummer
42389

Afsender
PortoService ApS
Hjulmagervej 13
9490 Pandrup

Adresseændringer:
Kontakt Dansk Skovforening
lin@skovforeningen.dk - tlf.: 33 24 42 66

